

ԱԳՐՈՒԿՈՉԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

ԼԵՅԱՍՏԱՆԻ, ՉԵԽԻԱՅԻ,
ՍԼՈՎԱԿԻԱՅԻ ԵՎ
ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԻ ՓՈՐՁԸ

• Visegrad Fund

ԱԳՐՈՒԿՈՇԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

ԼԵՅԱՍՏԱՆԻ, ՉԵԽԻԱՅԻ,
ՍԼՈՎԱԿԻԱՅԻ ԵՎ
ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԻ ՓՈՐՁԸ



GLIWICE 2021

ԿԱՅՈՒՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ	3
ՄԱՐԻԱ ՍՏԱՆԻՇԵՎՍԿԱ / ԼԵՅԱՍՏԱՆ	
ԿԱՅՈՒՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ	4
ԷԿՈԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ	12
ՎԱՅՐԻ ԲԼՈՒԹՅԱՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ	14
ՍՏԵՖԱՆ ՍՅԱԲՈ / ՍԼՈՎԱԿԻԱ	
ԷԿՈԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԾԵՐ ՍԼՈՎԱԿԻԱՅՈՒՄ .	17
ՍԻԼՎԻԱ ՍՅԱԲՈՎԱ / ՍԼՈՎԱԿԻԱ	
ԱԳՐՈԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ	24
ԳԱՍՏՐՈ ԵՎ ՍՆԵԴԱՅԻՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ	28
ԳԱՍՏՐՈԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ	
ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅՈՒՄ	36
ԱԳՐՈԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ	39
ԲՈՏՈՍ ԻՍՏՎԱՆ ՑԱԲԱ / ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ	
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ	
ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԼԵՅԱՍՏԱՆԻՑ	44
ՄԱՐԻԱ ՍՏԱՆԻՇԵՎՍԿԱ / ԼԵՅԱՍՏԱՆ	
ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՀԱՎԱՍՏԱԳՐՈՒՄԸ	
ՀԵԽԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	52
ԿԱՅՈՒՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ	
ՀԵԽԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	69
ԿԱՏԵՐԻՆԱ ՀԱԼՍՈՎԱ ԵՎ ԿՐԻՍՏԻՆԱ ԳԱՐՐԻԴՈ ՀԱԼՍՈՎԱ / ՀԵԽԻԱ	
ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ	78

Աշխարհին համակել է ճամփորդության մոլուցքը: Շնորհիվ մատչելի ավիափոխադրողների ի հայտ գալուն՝ աշխարհի մի ծայրից մյուսը ճամփորդելը դարձել է հարաբերականորեն հասանելի և դադարել միայն մեծահարուստների հոբբին լինելուց: Բացի այդ, շարունակաբար հայտնվել են ոչ թանկ, կացության արժեքի մեջ ամեն ինչ ներառող, շահավետ առաջարկներով հանդես եկող հյուրանոցներ՝ լողավազանով, հատուկ հյուրերի համար ծովափին ամրագրած առանձին տարածքով, սնունդով, որը նույնն է ամեն տեղ: Հաճախ դժվար է տարբերակել Մարոկկոյի, Իսպանիայի կամ Կիպրոսի հյուրանոցները մեկը մյուսից: Խելամիտ է արդյո՞ք այս դեպքում ճամփորդել հեռու, երբ ամեն վայրն այդքան նման է մյուսին՝ միևնույն գրավչություններով, հուշանվերներով, խոհանոցով, որը մոտավոր անվանվում է եվրոպական:

Սույն գրքույկով ցանկանում ենք ներկայացնել զբոսաշրջության այլընտրանքային տարբերակ, որը հնարավորություն է ընձեռում բացահայտել որևէ տարածաշրջանին բնորոշ գեղեցկությունը և ծանոթանալ նրա ավանդական արվեստին, արհեստներին և սննդին անմիջապես տեղացիներից: Մեր օրերում նման փորձառությամբ առաջարկները լայնորեն հասանելի չեն, սակայն մենք նաև խորապես համոզված ենք, որ արժի փորձել դրանք գտնել: Հույս ունենք՝ մեր ընթերցողները կկարողանան կուտակել վառ հիշողություններ իրենց յուրահատուկ ճամփորդություններից:

ԿԱՅՈՒՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

ՍՏԵՖԱՆ ՍՅԱԲՈ / ՍԼՈՎԱԿԻԱ



Կայուն զբոսաշրջությունը որևէ տեղանք որպես զբոսաշրջիկ այցելելու գաղափարն է՝ դրանից բխող՝ տեղի շրջակա միջավայրի, հասարակության և տնտեսության վրա ունեցած դրական ազդեցությամբ:

Կայուն զբոսաշրջությունը պետք է զբոսաշրջիկներին բավարարվածության բարձր մակարդակ և բազմաբովանդակ փորձառություն ապահովի՝ բարձրացնելով կայունության թեմաների շուրջ նրանց իրազեկվածությունը և նրանց շրջանում տարածելով կայուն զբոսաշրջության փորձը:

Կայուն զբոսաշրջության հատուկ գրավչություններից է բնության և մշակույթի յուրօրինակ համախմբումը, որը կառավարվում է կայուն գյուղատնտեսությամբ: Տնտեսության այս ձևն առնչվում է հարաբերականորեն անխաթար բնական միջավայրերի՝ ազգային պարկերի, բնական այգիների և հսկվող տարածքների զարմանալի բազմազանության հետ: Մեկ վայրում բնական և մշակութային բազմազանության միասնությունը զբոսաշրջային ամենակարևոր գրավչություններից է, այդ թվում՝ Հայաստանում:

ԿԱՅՈՒՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Տարբերվել

Կայուն և հաջողակ զբոսաշրջության գրավականը մրցակիցներից տարբերվելն է՝ կոնկրետ տեղանքի բնութագրերին և ուժեղ կողմերին համապատասխան:

Հասնել աուտենտիկության

Առավել հաջողված և երկարաժամկետ կտրվածքով հրապուրիչ են համարվում այն զբոսաշրջային գրավչությունները, որոնք իսկապես առնչվում են տվյալ տեղանքի պատմությանը, մշակույթին, կենսակերպին և բնությանը:

Արտացոլել համայնքի արժեքները

Սա նշանակում է կենդանի և դինամիկ կերպով ներկայացնել տեղական համայնքի անցյալ, ներկա և ապագա ձգտումները ի հակադրություն անցյալի հավերժացմանն ու պարտադրական զարգացմանը: Սա ենթադրում է համայնքին լսելն ու արձագանքելը:

Հասկանալ և թիրախավորել շուկան

Վճռական է լայն շուկայական միտումները և կոնկրետ սեգմենտների կարիքները հասկանալը: Սա ներառում է, տվյալ տեղանքի յուրահատկությունները հաշվի առնելով, կոնկրետ ապրանքների զարգացումը:

Ընդլայնել փորձը

Մարդկանց ճամփորդելու է մղում նորի, տարբերի փնտրտուքը, այն ամենի, ինչը նա չի կարող գտնել հայրենի երկրում: Մի շարք գրավչությունների միավորումը մեկ վայրում մեծացնում է տվյալ վայրի գրավչությունը զբոսաշրջիկների համար:

Հաղորդել հավելյալ արժեք

Առկա ռեսուրսներին հավելյալ արժեքի հաղորդումը հարստացնում է տուրիստական փորձառությունը և օգնում է դիվերսիֆիկացնել տեղական տնտեսությունը: Սա կարող է ներառել կացության հարմարությունների, առևտրի և ճաշելու կետերի կազմակերպումը արդեն ուղորտում կայացած ձեռնարկությունների հետ համագործակցության միջոցով:

Հարգել բնական և մշակութային արժեքները

Կայուն զբոսաշրջության զարգացումը իր ձևն ու գրավչությունը ստանում է այս որակներից՝ նպաստելով տվյալ վայրի յուրահատուկ բնույթի հավելյալ արժեքի ձևավորմանը:

Տեղացիների հետ սկսելը
և նրանց հետ զրուցելը
փոխըմբռնման հասնելու
լավագույն ձևն է:
(Հայաստան, Ղազախստան)



Հասնել ռեսուրսների պահպանմանը

Բնական ռեսուրսների պահպանման և զբոսաշրջության միջև հնարավոր է կնքել փոխշահավետ դաշինք: Այսինքն, ռեսուրսները գիտակից վայելելու միջոցով ձեռք ենք բերում դրանց հանդեպ ավելի մեծ գնահատանք և զգայունություն, դրանց աջակցելու և պաշտպանելու ավելի մեծ ցանկություն:

Ապահովել լավ բովանդակություն (“պատմել պատմությունը”)

Չբոսաշրջության զարգացումը կարող է վերծանել, ներկայացնել և բացատրել բնական, սոցիալական, պատմական և բնապահպանական առանձնահատկությունները: Բովանդակության ապահովումը կամ պատմությունը պատմելը բերում է ավելի օգտակար զբոսաշրջային փորձառության և, ի վերջո, օգնում պահպանել տեղանքը:

Դիզայնով խթանել տեղանքի ճանաչելիությունը

Լավ դիզայնն արժևորում է ռեսուրսները, նպաստում է տեղանքի պահպանմանը, արտացոլում է համայնքի արժեքները և օժանդակում է պատմություն պատմելուն, բովանդակություն ստեղծելուն: Խոսքը միայն ձևի և ֆունկցիոնալության մասին չէ, այլև այցելուի մոտ հուզական արձագանք առաջացնելու կարողության:

Փոխշահավետություն ապահովել այցելուների և հյուրընկալողների համար

Չբոսաշրջության խթանումն ինքնանպատակ չէ: Այն տնտեսական և համայնքային զարգացման գործիք է և պետք է հաշվի առնի հյուրընկալող համայնքի և այցելուների շահերը:

Ստեղծել տեղային հնարավորություններ

Հաջողած զբոսաշրջային ձեռնարկությունները չեն մեկուսանում այն համայնքներից, որտեղ գործունեություն են ծավալում: Նրանք ներգրավվում են համայնքի կյանքին, համագործակցում են այլ ձեռնարկությունների և շահառուների հետ՝ օգնելով ստեղծել հնարավորություններ:

Վերը թվարկված 12 սկզբունքները նպաստում են զբոսաշրջության կայուն զարգացման հաջողությանը:

Ամփոփելով մեկ նախադասությամբ, կայուն զբոսաշրջության սկզբունքը **յուրահատուկ տեղանքում թիրախային սպառողին ցանկալի փորձառությամբ ապահովելն է:** Թիրախային սպառողը, ցանկալի փորձառությունը և տեղանքը այն երեք առանցքային տարրերն են, որոնք անհրաժեշտ է հստակեցնել նախագծի հենց սկզբից: Տարրերից յուրաքանչյուրը կապված է մյուսի հետ և պետք է հաշվի առնվի կայուն զբոսաշրջության հաջող ընթացքն ապահովելու համար:

Զբոսաշրջության կայունության գործընթացը կարելի է սկսել այս տարրերից ցանկացածից: Սկզբում կարող եք ընտրել յուրահատուկ տեղանքը կամ առաջարկվող հատուկ ծառայությունները կամ դիտարկել առկա հնարավորությունները թիրախային սպառողի պահանջները բավարարելու համար: Առաջնային հղման կետը կարևոր չէ: Սակայն կարևոր է համոզվել, որ բոլոր երեք տարրերը հաշվի են առնված թիրախային սպառողին յուրօրինակ տեղանքում ցանկալի փորձառություն ապահովելու գործում:

“Յոբիթի տնակ” ՍՈՍՆԱ
բնապահպանական կենտրոնի
այգում, Սյուվակիա



ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐՆԵՐ ՏԵՂԱՑԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՏՈՒՅՈՐՆԵՐԻՆ

Կայուն զբոսաշրջության իրականացումը առաջին հերթին հիմնված է տարբեր շահառուների և գործընթացի մասնակիցների՝ տեղացի գյուղատնտեսների, արհեստավորների, արվեստագետների, տեղական, տարածաշրջանային և ազգային իշխանությունների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, ՀԿ-ների, զբոսաշրջության և տրանսպորտի և դրանց հաճախորդների, ինչպես նաև տվյալ տեղանքի այցելուների և զբոսաշրջիկների միջև շփման վրա: Տեղացիների և տեղական գերատեսչությունների համագործակցությունը և նրանց միջև փոխօգնությունը խիստ կարևոր են զբոսաշրջության կայուն և պատասխանատու մոդելի վարման համար:

Գործնական խորհուրդներ տեղացի ծառայություն մատուցողներին՝

- Ստեղծեք Ձեր հոսթելը (իջևանատունը)՝ հավասարակշռելով տեղի ճարտարապետությունը, ավանդույթները, նյութերը և արվեստը:
- Օգտագործեք տեղական, բնական նյութեր արհեստականների փոխարեն:
- Սնունդ պատրաստեք տեղական, թարմ մթերքներից, օգտագործեք տեղական, ավանդական բաղադրատոմսեր:
- Պատրաստեք ծրագրեր՝ հիմնված տեղի ավանդույթների, ֆուկլորի, ժառանգության վրա. Էկոգբոսաշրջիկները հիմնականում գնահատում են աուտենտիկությունը:
- Նույնը վերաբերում է հուշանվերներին և այցելուների համար նախատեսված ձեռքի աշխատանքներին:
- Այցելուների համար ծրագրեր, գծանշված արշավային արահետներ, տեղեկատվական տաղավարներ և տարածաշրջանը գովազդող նյութեր մշակելիս համագործակցեք ներգրավված այլ մարդկանց և կազմակերպությունների հետ:
- Հիշեք կարևոր բնապահպանական թեմաները՝ **կլիմայի պաշտպանությունը** (կացության վայրի շուրջ ծառեր տնկեք, ստեղծեք արհեստական լճակներ, թող տարածքը լինի բնական և հաճելի), **թափոնները նվազագույնի հասցնելը** (պլաստիկ, մեկանգամյա սպասքի և բաժակների փոխարեն օգտագործեք կերամիկական սպասք, որն ավելի նախընտրելի է զբոսաշրջիկների համար), **բնության պահպանությունը** (զբոսաշրջիկների համար կազմված ծրագրերը չպետք է վնասեն բնությանը, օրինակ՝ մեքենայով շրջայցերը փոխարինեք ձիերով շրջայցերով):

Կարևոր է այն, որ զբոսաշրջության այս ճյուղը չի պահանջում մեծ ներդրումներ, փոխարենը՝ ստեղծագործական մոտեցում, բնության և ավանդույթների արժևորում և ազնիվ պարզություն, որոնք կարող են արդյունավետ կերպով լրացնել պակասող ֆինանսական միջոցների բացը:

Կացության պայմանները կարող են պարզ լինել, ինչպես օրինակ շվեդական Կոլարբին Էկոկայանում, որը շքեղ է հենց իր պարզագույն ձևերի մեջ: Էկոկայանի 12 տնակները ծածկված են հողով և խոտով, իսկ տանիքին հապալաս և սունկ է աճում: Մարդիկ գալիս են այստեղ՝ փախչելով Էլեկտրականությունից, շնչելու մաքուր օդ, վայելելու խաղաղությունն ու

վայրի բնությունը: Սթոկհոլմից Կոլարբին կարելի է հասնել ընդամենը 2 ժամ մեքենա վարելով:

ԻՆՉՈ՞Ւ ԸՆՏՐԵԼ ԿԱՅՈՒՆ ԶԲՈՍԱԶՐՋՈՒԹՅԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄԸ

Մշակութային և բնական ժառանգության վրա հիմնված զբոսաշրջությունը ոլորտի առավել արագ զարգացող ճյուղն է: ԵՄ-ի մի շարք շարժիչ ուժեր, ինչպիսիք են օրինակ՝ ազատականացումը, ներքին շուկան և եվրոն, նույնպես մեծ կարևորություն են ձեռք բերում զբոսաշրջության հետագա զարգացման համար:

Այնուամենայնիվ, զբոսաշրջիկների կողմից կայացված որոշումները հիմնականում սուբյեկտիվ են և ենթարկվում են արտաքին ազդեցությունների: Զբոսաշրջիկները խիստ զգայուն են կոնֆլիկտային իրավիճակների և բռնության, առողջությանը սպառնացող և ավելացող բնապահպանական պատահարների նկատմամբ: Սովորությունների փոփոխումն էլ ավելի է բարդացնում որոշում կայացնելու ողջ գործընթացը: Համացանցով ամրագրումների և դրանց հաջորդող անհատական ճանապարհորդությունների հնարավորությունը, վերջին պահին կայացվող և ճկուն ճանապարհորդական որոշումները, մատչելի ուղևորափոխադրողների առկայությունը և լավագույն գնային առաջարկի մշտական փնտրտուքը դարձրել են զբոսաշրջությունը տնտեսության ամենաանկայուն և դինամիկ ոլորտներից մեկը:



Տեղացիների աուտենտիկ կյանքը և նրանց մատուցած ծառայությունները կայուն զբոսաշրջության հիմնական տարրերից են (Վրաստան, Ղրղզստան):

Ընդհանուր միտումներից և սոցիալական փոփոխություններից զատ՝ զբոսաշրջության նոր ձևերը և թեմաները ևս մեծ ազդեցություն ունեն ոլորտի հետագա զարգացման համար:

Չբոսաշրջություն և կայունություն

- Շրջակա միջավայրի վրա զանգվածային զբոսաշրջության ունեցած ազդեցության վերաբերյալ մարդկանց իրազեկվածության զգալի փոփոխություն:
- Առևտնետիկ, փոքր և տեղական հանգստի նկատմամբ սոցիալական իրազեկվածության և հետաքրքրվածության նոր ալիք:
- Չբոսաշրջիկի նոր մոդել, որը նախընտրում է ուտել տեղական ռեստորաններում, օգտագործում է տեղական ուղեցույցներ, ուսումնասիրում է այցելության վայրի պատմությունը:
- Ինքնուրույն զբոսաշրջիկների թվի մեծացում (այն զբոսաշրջիկները, որոնք ինքնուրույն են իրականացնում ճանապարհորդելու ողջ գործընթացը, ավելի պահանջկոտ են և պատասխանատու):

Չբոսաշրջություն և հասանելիություն

- Եվրոպայում ապրում են հատուկ կարիքներով 40 միլիոնից ավել քաղաքացիներ, որոնք նույնպես զբոսաշրջիկներ են:
- Անգամ միայն կոմերցիոն տեսանկյունից այս մարդկանց չի կարելի անտեսել:

Չբոսաշրջություն և գյուղական ու մշակութային ժառանգություն

- Հստակորեն մեծանում է ոչ ավանդական զբոսաշրջային վայրերի շուկան:

Չբոսաշրջություն և սպորտ

- Սա անհատական և խմբային զբոսաշրջության արագ աճող ոլորտ է:

Չբոսաշրջություն և խաղաղություն

- Չբոսաշրջությունը կապվում է հանդուրժողականության, մշակութային փոխանակման, միմյանց ճանաչելու, բարեկեցություն և ընկերություն ստեղծելու հետ:

Հիմնական անվտանգության ապահովագրման դեպքում Էկոտուրիզմը կարող է ետպատերազմական տարածաշրջաններում կյանքի վերածնման խթան դառնալ: Նկարում արահետ է Բոսնիայի լեռներում՝ ականների հնարավոր տեղակայման մասին գծանշումներով:



Զբոսաշրջություն և առողջություն

- Առողջ ապրելակերպը և զբոսաշրջիկների շրջանում առողջ սննդակարգերի առաջխաղացումը կդառնան գերակայություն ճանապարհորդական ընկերությունների համար:
- Ճանապարհորդական ընկերությունները ավելի սերտ կսկսեն աշխատել բժիշկ-մասնագետների հետ:
- Ընդհանուր առմամբ, ճանապարհորդները կդառնան ավելի իրազեկված ճանապարհորդության ընթացքում հնարավոր առողջական վտանգների մասին:

Զբոսաշրջություն և տեխնոլոգիա

- Համացանցային ծառայությունները արմատապես կփոխեն կապի մշակույթը և կխթանեն առցանց առևտուրը՝ ուղղակիորեն ազդելով հանգստի ընկալման վրա:
- Բջջային հեռախոսները կդառնան հանգստի կազմակերպման անձնական օգնականներ:
- Համակարգիչների արհեստական բանականությունը կփոխարինի տուրիստական գործակալություններին:
- Վիրտուալ հանգիստը կդառնա իրականություն:



Հայտնաբերում
և վայելում
ենք տեղական
մշակույթը
(Ղազախստան):

ԿԱՅՈՒՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՎԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հաշվի առնելով Հայաստանի բնապատկերի, գյուղական տարածքների և բնության ներուժը՝ կարելի է առանձնացնել զբոսաշրջային այնպիսի փորձառություններ, ինչպիսիք են՝ բարձրակարգ կեմպինգ և արշավներ, Հայաստանի պատմության բացահայտում, հանդիպումներ տեղացիների հետ, այցելություն գետեր և լճեր, կեմպինգ վայրի բնության գրկում, վայրի բնության դիտում, տեղական սննդի և գինու ճաշակում:



Պատմական հուշարձաններն
ամենակարևոր գրավչություններից են
այցելուների համար:

Առավելությունները ձեռներեցների համար

Եկամուտների մեծ մասը մնում է տարածաշրջանում՝ տեղացի գյուղատնտեսների, զբոսավարների, սեփական տան կամ փոքր տնակներում կացություն տրամադրողների և այլ ծառայություններ մատուցողների մոտ: Եկամուտն ավելի արդյունավետ է բաշխվում ցածր եկամուտ ունեցող մարդկանց միջև:

Առավելություններն այցելուների համար

Այս տեսակի զբոսաշրջության ամենակարևոր հավելյալ արժեքներից է որևէ աուտենտիկ, տեղական և յուրօրինակ երևույթից ստացած անձնական փորձառությունը:

Առավելությունները բնության և մշակույթի համար

Զբոսաշրջության այս ոլորտի հիմնական սկզբունքը որևէ տարածաշրջանի բնական և մշակութային, պատմական արժեքների նկատմամբ պատասխանատու և դրանց պահպանմանն ուղղված մոտեցումն է: Կայուն զբոսաշրջությունը կենտրոնանում է բնությանը և բնական լանդշաֆտներին վերաբերող այն հրատապ և կարևոր խնդիրների վրա, որոնք լուծում են պահանջում, այդ թվում՝ կլիմայի, բույսերի և կենդանիների տեսակների ոչնչացման, ջրի և օդի աղտոտման, թափոնների գոյացման, բնական տարածքների ավիրման վրա:

ԵԿՈԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

Էկոզբոսաշրջությունը շրջակա միջավայրի նկատմամբ պատասխանատու զբոսաշրջություն է, որի նպատակն է նպաստել բնական լանդշաֆտների պահպանմանը: Այն ներառում է այցելություններ հարաբերականորեն

անխախտ բնությունն ունեցող վայրեր՝ բնությունը և այլ հարակից, հին ու նոր մշակութային առանձնահատկությունները վայելելու, ուսումնասիրելու կամ դրանց հետ շփվելու համար: Այն նպաստում է շրջակա միջավայրի պահպանմանը, ունենում է շրջակա միջավայրի վրա մեղմ ազդեցություն, ապահովում է տեղի բնակչության ակտիվ սոցիալ-տնտեսական մասնակցությունը:

ԷԿՈԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Էկոզբոսաշրջությունը զբոսաշրջության այն ձևն է, որը կենտրոնանում է բնական անխախտ տարածքների վրա: Այն կոմերցիոն զանգվածային զբոսաշրջության տարածված այլընտրանքներից է: Զբոսաշրջության այս ձևը ներառում է էթիկական ճանապարհորդական մի շարք փորձառություններ, այնպես որ այն կարելի է ընդհանուր առմամբ բնորոշել որպես ճանապարհորդության տեսակ, որի հիմքում հարգանքն է բնության և տեղական համայնքների նկատմամբ:

Ինչպես ասում են՝ ապագայում գոյատևելու համար մեզ անհրաժեշտ է մաքուր օդ և առողջ շրջակա միջավայր: Այս առումով կարևոր է զբոսաշրջության դերը:

Այսօր Էկոզբոսաշրջությունը տարածված է ողջ աշխարհում: Եթե ճանապարհորդում եք այնպիսի բնական տարածքներով, որտեղ շրջակա միջավայրի պաշտպանվածության և տեղացիների բարեկեցության հիմքում կրթությունն է և իրազեկվածության բարձրացումը, գործ ունեք Էկոզբոսաշրջության հետ, իսկ բնապահպանական կրթությունը և վերաբերմունքի ձևավորումը դրա արժեքավոր արգասիքներն են:

Զբոսաշրջային գործակալների համար առանցքային է հստակ պատկերացում ունենալ զբոսաշրջիկների պահանջների մասին: Մարդիկ ցանկանում են բացահայտել զարմանալի, գեղեցիկ պահպանված և մաքուր բնությամբ վայրեր:

Էկոզբոսաշրջությամբ զբաղվում են նույնիսկ մոլորակի ամենահեռավոր անկյուններում: Այսպիսի վայրերում տեղացիները գոյատևում են ինքնուրույն և, որպես անհատներ կամ հասարակություն, հետագա

գարգացման համար ունեն արտադրական գործունեությունից գոյացող գրոյական կամ ցածր եկամուտ:

Օտարերկրյա այցելուները պետք է հասկանան և հարգեն տեղական օրենքները և բոլոր հնարավոր միջոցներով խուսափեն աղտոտումից, ինչի արդյունքում հետագա այցելություններն այդ վայրեր կլինեն ավելի տպավորիչ: Միևնույն ժամանակ, տարածաշրջանի պաշտպանությունը և պահպանությունը բոլորի գործն է՝ ոչ միայն զբոսաշրջիկներին:

Այս պատճառով խիստ անհրաժեշտ է իրազեկման արշավներ տարածել և իրականացնել աշխարհի բոլոր տարածաշրջաններում: Թե զբոսաշրջիկները, թե զբոսաշրջային գործակալությունները պետք է տեղեկացվեն այս վայրերից ոմանց ոչնչացմանը նպաստող զբոսաշրջային գործունեությունների հետևանքների մասին:

Հայաստանում էկոզբոսաշրջային նախաձեռնությունների լավագույն օրինակներից է Hike Armenia նախագիծը՝ www.hikearmenia.org: Նախաձեռնությունն ամբողջ աշխարհից մի հարկի տակ է միավորել երիտասարդ, իրենց գործին նվիրված արշավականների, որոնք օգնում են բացահայտել Հայաստանի ներուժը: Նրանց կայքը տեղեկություններ է տրամադրում բնական և պատմական տեսարժան վայրերի բազմաթիվ արշավական արահետների, ինչպես նաև այլ կից ծառայությունների վերաբերյալ, ինչպիսիք են, օրինակ՝ տրանսպորտը, կացությունը, զբոսավարները, տեղական ուտելիքը և խմիչքը, և այլն: Եթե ներկայացնում եք ոլորտի ծառայություններ (կացություն, սնունդ, ծրագրեր), խիստ խորհուրդ ենք տալիս կապ հաստատել այս եռանդուն նախաձեռնողների հետ: Ներկայացնում ենք նրանց որոշ գծանշված արշավական արահետներ՝ www.hikearmenia.org/all-trails/trail/hikers-haven www.hikearmenia.org/all-trails/trail/little-switzerland

ՎԱՅՐԻ ԲՆՈՒԹՅԱՆ ՉԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

Վայրի բնությունը բնական և մշակութային ժառանգության կարևորագույն տարրերից է: Ինքն իրենով արժեք լինելուց զատ, այն փորձառական ամենալայն իմաստով, մարդկանց հնարավորություն է

ընձեռում զգալ բնությունը հոգևոր և, մասնավորապես, հոգեբանական առումով՝ վերացարկվելով զուտ ֆիզիկական և տեսողական որակներից: Այն ապահովում է նաև կարևոր տնտեսական, սոցիալական և բնապահպանական առավելություններ, այդ թվում՝ էկոհամակարգային ծառայություններ տեղական համայնքների, հողատերերի և, առհասարակ, հասարակության համար: Ի տարբերություն արդեն փոփոխված բնական լանդշաֆտների, վայրի բնությունը ավելի լավ է իրականացնում մի շարք գործառույթներ, ինչպիսիք են, օրինակ՝

- կենսաբազմազանության պահպանումը,
- էկոհամակարգային ծառայությունների պաշտպանությունը,
- լանդշաֆտների միացումը,
- բնական գործընթացների վերաբերյալ գիտելիքի և ըմբռնման ձևավորումը,
- մարդկանց ոգեշնչելը:

Սկիզբառնելով Միացյալ Նահանգներում՝ վայրի զբոսաշրջության գաղափարը տարածում և ճանաչում է ստացել ողջ աշխարհով: Վայրի բնության տարածքները ներառում են արգելոցներ, արգելավայրեր, անտառներ և ազգային պարկեր: Դրանք կարևոր են որոշ տեսակների գոյատևման, պահպանման և ժամանցի համար: Ինչպես ցույց են տալիս ժամանակակից զբոսաշրջային փորձը և դրան կից տեղանքի առանձնահատկությունների վրա հիմնված մարքեթինգը՝ ներկայումս վայրի բնության տարածքներն ակտիվորեն խթանվում են որպես սպառման պրոդուկտ:



Շատ այցելուներ պատրաստ են վճարել վայրի, անխախտ բնության, վայրի կենդանիների և հազվագյուտ բույսերի առկայության, մաքուր ջրի և օդի, լռության և հանգստության համար (Պրեն լեռնաշղթա, Բոսնիա և Հերցեգովինա):

Չնայած տարածվածությանը՝ վայրի բնության զբոսաշրջությունը չունի մեկ համընդհանուր ընդունված բնորոշում: Հիմնականում այն ներառում է այցելություններ առանց ենթակառուցվածքի անխախտ բնության վայրեր:

Վայրի բնությունը դրախտ է հետազոտողների, ճամբարականների և արշավականների համար: Այս բազմաթիվ վայրի բնության տարածքները խիստ կարևոր են մարդկության համար, քանի որ հարուստ կենսաբազմազանություն ապահովող առանձին էկոհամակարգեր են երկիր մոլորակի վրա: Վայրի բնության զբոսաշրջիկները սովորաբար ֆիզիկապես ամուր են և ինքնուրույն, ինչի շնորհիվ կարողանում են կողմնորոշվել վայրի բնության դժվար պայմաններում: Վայրի բնության զբոսաշրջության հետ սովորաբար կապվում են այնպիսի տերմիններ ինչպիսիք են՝ բնության վրա հիմնված, արկած, ժամանց նոսր բնակեցվածությամբ գյուղական տարածքներում և դրանց հետ առնչվող այնպիսի գործողություններ, ինչպիսիք են՝ վայրի բնության քայլարշավներ, ժայռամագլցում և ռաֆթինգ:



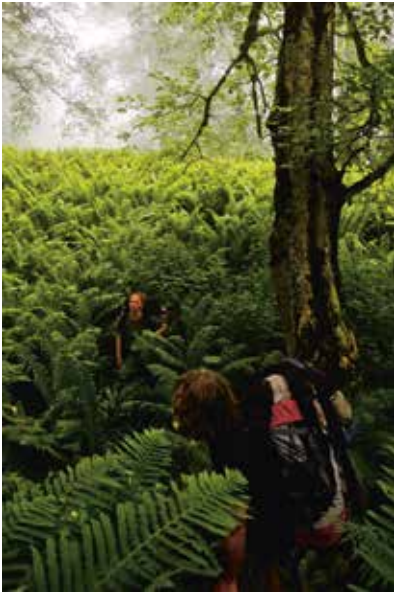
Հասնել այստեղ՝ ուղղակի հենց նրանց դիտելու համար (Կարպատյան լեռներ, Սլովակիա)

Կովկասը համարվում է աշխարհի համեմատաբար քիչ հայտնի կենսաբազմազանությամբ թեժ կետերից: Այս պատճառով, այն կատարյալ վայր է պատասխանատու և լավ կառավարվող վայրի բնության զբոսաշրջության զարգացման համար: Որպես բնապահպանական կարևոր տարածք, Կովկասն ընդգրկված է կենսաբազմազանության 25 թեժ կետերի ցանկում, որոնք բոլորը միասին կազմում են երկիր

մուրրակի ցամաքի մակերեսի 1.4 տոկոսը՝ միևնույն ժամանակ ներառելով բոլոր բուսատեսակների համարյա կեսը և ցամաքային ողնաշարավոր կենդանիների 1/3-ը: Կովկասը բնակատեղի է համարվում ավելի քան 152 տեսակի կաթնասունների համար, այդ թվում՝ կովկասյան ընձառյուծի, բեզուարյան այծի, գորշ գայլի և կովկասյան ազնվացեղ եղջերվի:

Այստեղ հանդիպում են նաև ավելի քան 380 տեսակի՝ այդ թվում էնդեմիկ թռչուններ:

Հայաստանի բուսական աշխարհի բազմազանությունը ներառում է մոտավորապես 7500 տեսակ, որի 35%-ը՝ էնդեմիկ:



Անխաթար, կուսական տարածքները գտնվում են վայրի բնության զբոսաշրջության ուշադրության կենտրոնում (Կովկասյան լեռներ):

ԿՏԱՆԳՆԵՐ

Մինչդեռ Հայաստանում որսը հիմնականում ավանդական զբաղմունք է, և սովորաբար որսորդների թիրախն են փոքր կաթնասունները, ամբողջ աշխարհից այստեղ են ժամանում նաև սիրողական (սպորտային) որսորդությամբ հետաքրքրվողներ՝ կազմակերպելով “որսորդական շրջայցեր”: Իրենց մորթու և մարմնի այլ հատվածների համար որսի թիրախ են դառնում նաև արջեր, գայլեր, աղվեսներ, փորսուղներ, ջրաքիսներ, բեզուարյան այծեր և մուֆլոններ: Դրանց կարելի է հանդիպել Երևանի շուկաներում և օնլայն հարթակներում, ինչպես օրինակ՝ www.list.am – ում:



Ռեստորանների կամ հյուրատների այսպիսի “զարդարանքը” կարող է միայն վանել բնասերներին:

Արջի քթթթներին և որոշ գիշատիչ թռչուններին զրկում են իրենց բնական միջավայրից՝ վանդակներում պահելու նպատակով: Որսում են նաև թիթեռներ և միջատներ, որոնց օգտագործում են հուշանվերներ պատրաստելու և հետագայում երևանի տոնավաճառներում վաճառելու համար:

Հայաստանի գյուղական համայնքներում որոշ կենդանիներ դառնում են մարդ-վայրի բնություն կոնֆլիկտի զոհ: Գրանցվել են դեպքեր, երբ գյուղացիները կենդանիներին որպես սպառնալիք են դիտարկել և սատկացրել օձերի, կզաքիսների, գայլերի, արջերի, աղվեսների, շնագայլերի, ժանտաքիսների, գիշատիչ թռչունների և վարազների: Հաճախ կենդանիների դեմ կիրառվում է թույն կամ ձեռքի տակ ընկած որևէ թակարդ, որը կենդանուն խիստ կտտանքների կարող է ենթարկել:

Բերենք մի օրինակ: Ինչպես շատ այլ իրավիճակներ, այս մեկը ևս կարելի է շտկել՝ կենտրոնանալով “եկամտի աղբյուր” հասկացության վրա: Վառ օրինակներից է կետերի որսը Նորվեգիայում: Մինչդեռ անցյալում եկամտի աղբյուր էին հանդիսանում կետի միսը և նրա մարմնի այլ հատվածները, այսօր կենդանի կետերին բաց օվկիանոսում դիտելը ավելի մեծ եկամուտ կարող է գներաացնել:

Բնության վրա հիմնված զբոսաշրջությունը կամ Էկոզբոսաշրջությունը կամ բնազբոսաշրջությունը բնորոշվում է որպես ճանապարհորդություն, որի նպատակը անխաթար, կուսական բնությունը վայելելն է: Այն զբոսաշրջության արագ տարածվող ճյուղ է, որը դեպի իրեն է ձգում մեծ թվով զբոսաշրջիկներ: Ամբողջ աշխարհում տարեկան մոտ 8 միլիարդ այցելություն է գրանցվում ցամաքային պահպանվող տարածքներ: Բնության վրա հիմնված զբոսաշրջությունը կարող է առավել արդյունավետ գործիք դառնալ հսկվող տարածքների պահպանման և կառավարման գործում: Այն կարող է նաև հնարավոր սոցիալական և տնտեսական առավելություններ ունենալ, ինչպես օրինակ՝ արգելավայրերի ֆոնդերի և տեղացիների համար այլընտրանքային ապրուստի միջոցների ստեղծումը:

Լուսանկարները Ստեֆան Սցաբոյի և Սիլվիա Սցաբովայի

ԷԿՈՉԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԾԵՐ ՍԼՈՎԱԿԻԱՅՈՒՄ



ՍԻԼՎԻԱ ՍՅԱԲՈՎԱ / ՍԼՈՎԱԿԻԱ

Բնագրոսաշրջությունը կամ Էկոգրոսաշրջությունը իդեալական գործիք է բնակեցված վայրերում վայրի բնության տարածքներ ստեղծելու և պահպանելու գործում: Շնորհիվ Էկոգրոսաշրջության՝ որևէ տարածաշրջան կարող է շահել տնտեսապես՝ միևնույն ժամանակ պահպանելով բնական արժեքները: Բացի այդ, այն բնական պայմաններ է ստեղծում տեղական համայնքների զարգացման և նրանց ավանդույթների և մշակույթի պահպանման համար:



Կամիլ Շուշ, ԷՎԻՍ (AEVIS)

ԷՎԻՍ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

“Էվիս” (AEVIS) բառը լատիներեն է և նշանակում է մի բան, որը գոյություն է ունեցել շատ երկար ժամանակ: Վայրի բնությունը մասն է այս հնագույն պատմության: Կենդանի օրգանիզմների հազարավոր սերունդներ ապրել են երկիր մոլորակի վրա մեզանից առաջ, նրանք մեզ են թողել հիանալի և բազմազան աշխարհը, որը լի է անհիշելի ժամանակներից կուտակված գանձերով:

“ԷՎԻՍ”-ը բնագրոսաշրջությանը նվիրված ՀԿ է, որը բացօթյա ժամանց է առաջարկում բոլոր տարիքի այցելուների համար: Ստորև ներկայացնում

ենք կազմակերպության կողմից բնության գրկում անցկացվող ուղևորություններից ոմանք:

Նախագիծ՝ “Գայլի լեռների լանդշաֆտ”

(Landscape of Wolf Mountains)

Այցելություն Պոլոնիևի և Վիհորլաթ գեղատեսիլ, դեռ պահպանված վայրի բնությամբ տարածքներ՝ փորձառու ուղեկցորդի հետ:

Ցանկանում եք կորել ժամանակի և տարածության մեջ՝ առանց բջջային կապի և նավիգացիայի: Ցանկանում եք բնության և անտառների մասին հետաքրքիր տեղեկություններ իմանալ, սակայն չգիտեք՝ որտեղ գնալ: Արկածներ սիրող երիտասարդ, ծնող կամ ակտիվ տարեց եք: Եկեք մեզ հետ դեպի Սլովակիայի չբացահայտված հյուսիս-արևելք՝ բացահայտելու հաճարենու եզակի անտառները և լեռնաշղթաները: Ստացեք նոր, աուտենտիկ, իրական փորձառություն:

Անտառ, որը երգում է

Դիտեք վայրի բնությունը արհեստավարժ ուղեկցորդի հետ միասին, բացահայտեք թռչունների աշխարհի առեղծվածները և գրավչությունները՝ Ձեր աջակցությունն ունենալով վայրի բնության պահպանմանը:

Ամռան յուրաքանչյուր օր կարելի է ամրագրել մեկօրյա շրջայց դեպի Պոլոնիևիի Կարպատյան անտառներ՝ եզակի թռչունների տեսակների գաղտնիքները բացահայտելու: Թռչունների լավագույն կենդանի հնչողությունը կարելի է վայելել միայն իրական անտառում: Այցելեք եզակի, աուտենտիկ անտառ, որի միայն 0,5 տոկոսն է պահպանվել Սլովակիայում: Բացահայտեք թռչունների աշխարհի առեղծվածները և գրավչությունները, պարզեք՝ ինչու փայտփորիկը ուղեղի ցնցում չի ստանում անգամ, երբ ամբողջ օրը ծառ է կտցահարում, կամ ինչպես է բուն գլուխը պտտում 270 աստիճանով: Կարող եք ընտրել առավոտյան՝ շատ վաղ սկսվող կամ ցերեկային շրջայց, որն ավարտվում է ուշ երեկոյան:

Գայլի հետքերով

Ձիարշավ արհեստավարժ ուղեկցորդի հետ՝ բացահայտելու Կարպատյան գայլերի գաղտնիքները:

Փորձեք այս ձիարշավը և մեզ հետ հետևեք գայլերին իրենց բնական միջավայրում: Սովորեք նրանց կյանքի, վարքագծի և վայրի բնության մեջ այլ տեսակների հետ նրանց ստեղծած հարաբերությունների կարևորության մասին:

Աղբյուր՝

www.aevis.org/nase-aktivty/rozvoj-prirodneho-turizmu/exkurzie/

www.aevis.org

ՆԱԽԱԳԻԾ՝ “ՈՐՏԵՂ ԳՆԱԼ ՀՈՐՀՐՈՆԻ (HOREHRONIE) ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆՈՒՄ”

“Որտե՞ղ գնալ Հորհրոնի տարածաշրջանում (կենտրոնական Սլովակիա)” նախագիծը համապարփակ տեղեկատվություն է առաջարկում Սլովակիայի գեղատեսիլ Հորհրոնի տարածաշրջանում գյուղական զբոսաշրջության, ժամանցի և էկոզբոսաշրջության առաջարկների վերաբերյալ: Կարող եք ընտրել ձիարշավներ, մեկ կամ մի քանի օր տևողությամբ շրջայցեր ուղեկցորդների հետ, գտնել տարբեր թիրախային խմբերի համար կազմված ծրագրեր (այդ թվում երեխաներով ծնողների համար) և այլն: Ստորև ներկայացնում ենք առաջարկվող ծրագրերից մեկի օրինակ:

Զբոսանք Հուկուլ մայրուղով (Hucul Highway)

Կարող եք ընտրել մեկ կամ մի քանի օրյա ձիարշավներ և վայելել Ազգային պարկի բնապատկերը:

Եթե չգիտեք ձիավարել, հմուտ ուղեկցորդը կսովորեցնի Ձեզ թե վարման, թե ձիերի շուրջ գտնվելիս համապատասխան վարքի առանձնահատկությունները: Նախապես կարող եք քննարկել արշավի բարդության աստիճանը և տևողությունը: Երկար արշավների ժամանակ հնարավոր է գիշերակաց ամրագրել և գիշերել անցումային կայաններում:

Ռումիներենից ուղիղ թարգմանությամբ “Հուկուլ” բառը նշանակում է “ավազակ”: Հուկուլի պատմությունը և Հուկուլի տարածքում ձիավարությունները նույնպես առնչվում են Հուկուլ մայրուղու նախագծի հետ, որի նպատակն է, այցելուներին թամբին նստեցնելով, նրանց փոխանցել

տեղանքի անցյալն ու ներկան, ինչպես նաև Մուրան բարձրավանդակի միկրոտարածաշրջանի ավազակների պատմությունը:

Աղբյուր՝

www.kamnahorehroni.sk/miesta/putovanie-huculskou-magistralou/

Náučný chodník Jakuba Surovca

Էլ փոստի հասցե՝ info@zbojska.sk



Լուսանկարը վերցված է կից հղման գովազդային նյութերից՝

www.huculskamagistrala.sk/externe/klaster/home.nsf/pagehm/Putovanie_po_Huculskej_magistrale



Լայն իմաստով՝ ագրոգբոսաշրջությունը ներառում է գյուղատնտեսության հետ կապված որևէ գործողություն, որը դեպի գյուղացիական տնտեսություն է բերում այցելուներ: Չնայած աշխարհի տարբեր հատվածներում այն ունի տարբեր բնորոշումներ և երբեմն առնչվում է հատկապես գյուղացիական տնտեսություններում այցելուների կացությանը, այն ավելի լայն գործընթացներ է ներառում:

Ագրոգբոսաշրջությունը կոմերցիոն ձեռնարկություն է գործող գյուղացիական տնտեսության, ագարակի կամ գյուղատնտեսական գործարանի ներսում, որը ժամանց է ապահովում այցելուներին՝ ավելացնելով սեփականատիրոջ եկամուտները: Այն հնարավորություն է ընձեռում գյուղատնտեսներին դիվերսիֆիկացնել գործունեությունը և գեներացնել հավելյալ եկամուտ գյուղացիական տնտեսության տարածքում առաջարկվող զբոսաշրջային ծառայությունների միջոցով՝ լրացնելով գյուղատնտեսությունից ստացվող ցածր եկամուտը: Սա օգնում է պահպանել ակտիվ տնտեսությունների, գյուղական համայնքների և այս ոլորտի հետ կապված այլ տարրերի կենսունակությունը, աջակցել և խթանել գյուղատնտեսական ռեսուրսները, ավանդույթները և մշակույթը՝ հանդիսանալով կայուն զբոսաշրջության հաջող և զարգացող օրինակ:

Մարդկանց ավելի է հետաքրքրում, թե ինչպես է արտադրվում սնունդը: Նրանք ցանկանում են հանդիպել գյուղատնտեսների և վերամշակողների հետ, հասկանալ՝ ինչ է մտնում սննդի կազմի մեջ: Գյուղացիական տնտեսություններ այցելող շատ մարդիկ, հատկապես՝ երեխաները, առաջին անգամ են տեսնում իրենց սննդի աղբյուրը՝ կլինի դա կաթնատու կով, դաշտում աճող եգիպտացորենի պտուղ կամ խնձոր, որը նրանք կարող են քաղել անմիջապես ծառից:

Հիմնվելով այցելուների հետաքրքրությունների վրա՝ գյուղատնտեսները հատուկ իրենց տնտեսությունների կամ ագարակների համար կազմում են երթուղիներ՝ նպաստելով սեփական արտադրանքի և դրա որակի մասին տեղեկացվածության բարձրացմանը: Նրանք վերածում են սեփական հողն

այցելության վայրի, բացում են իրենց դռները հասարակության առջև, որպեսզի ևս մեկ առիթ ստեղծեն սովորեցնելու այն, ինչ իրենք են անում:

Ագրոգբոսաշրջությունը մեկ այլ՝ ավելի լայն հասկացության՝ գուղական տուրիզմի մասն է, որը ներառում է առողջարաններ, գյուղատնտեսական ապրանքների շուկաներ, անվճար գյուղատնտեսական այցեր և այցելուներին դեպի գյուղ ձգող այլ ժամանցային և հյուրընկալությանը վերաբերող նախաձեռնություններ: Ագրոգբոսաշրջությունը գյուղական տուրիզմի հատուկ ձև է, որն աշխարհի շատ հատվածներում համարվում է զարգացող արդյունաբերություն: Ագրոգբոսաշրջության հետ կապված այլ տերմիններից են ագրոգործունեությունը ("agritainment"), ավելացված արժեքով արտադրանքը, գյուղացուց սպառողին ուղիղ կապը և կայուն գյուղատնտեսությունը:

Ագրոգբոսաշրջությունը կարող է ներառել՝

- հյուրընկալության ծառայություններ (կացության բազմաթիվ հնարավորություններ, այդ թվում՝ կացություն գյուղացիական տնտեսության տարածքում, ուղեկցողի օգնությամբ իրականացվող շրջայցեր կամ բացօթյա ժամանցի այլ ծառայություններ),
- գյուղացիական տնտեսության տարածքում գործող շուկաներ (այցելուն գնում է անձամբ գյուղացուց՝ տնտեսության ներսից կամ ճանապարհամերձ կրպակից, տաղավարից),
- ժամանց (բերքի փառատոններ կամ ամբարների ներսում կազմակերպվող պարային հանդիպումներ),
- բացօթյա ժամանց (ձկնորսություն, որս, վայրի բնության զբոսանքներ, խոհարարական դասեր կամ գինու համոտեսներ),
- կրթական ծրագրեր (աշակերտների այցելություններ, շրջայցեր պահածոների գործարաններով, խոհարարական դասեր կամ գինու համոտեսներ):

Ագրոգբոսաշրջությունը դարձել է շատ փոքր գյուղացիական տնտեսությունների գոյատևման անհրաժեշտ պայմանը: Դիվերսիֆիկացնելով գործունեությունը՝ գյուղացիական տնտեսությունների սեփականատերերը կարողանում են ստանալ ավելի կայուն եկամուտ: Ագրոգբոսաշրջությունը կարող է ծավալվել անգամ տարվա բերքատու եղանակներին՝ ապահովելով եկամտի լրիվ առանձին հոսք: Որոշ

ուսումնասիրություններ փաստում են ագրոտուրիզմի բարենպաստ ազդեցությունը նաև տնտեսություններին կից այլ տարածքների համար, որոնք չափում են այցելուների ներկայությունից: Դիվերսիֆիկացված եկամտային հոսքերի կարիք ունեցող գյուղական տարածքների համար կարող է բարենպաստ ազդեցություն ունենալ տրանսպորտային հասանելիության ավելացմամբ պայմանավորված տնտեսական վերելքը:

Հայաստանի Հանրապետության Կայուն զարգացման ծրագիրը ճանաչել է ագրոգրոսաշրջության զարգացումը գյուղական համայնքների զարգացման հիմնական շարժիչ ուժերից մեկը՝ միտված մարդկանց բարեկեցության բարձրացմանը և աղքատության նվազեցմանը: Հիմնված լինելով երկրի բնական, պատմական և մշակութային արժեքների վրա՝ գյուղական զբոսաշրջությունը և էկոզբոսաշրջությունը շրոսաշրջության զարգացման հայեցակարգի առաջնահերթություններն են: Ագրոգրոսաշրջությունը հնարավորություն է տալիս՝

- ավելացնել ընտանեկան եկամուտը,
- ստանալ եկամուտ զբոսաշրջությունից,
- ավելացնել գյուղի արժեքը,
- ստեղծել այլ զբոսաշրջային նախագծեր:

Ագրոգրոսաշրջությունը նպաստում է տեղային համայնքների տնտեսական իրավիճակի բարելավմանը՝ գյուղատնտեսական ապրանքների որակի լավացման և կից զբոսաշրջային նախաձեռնությունների խթանման շնորհիվ: Այն նաև օգնում է բարելավել սոցիալական իրավիճակը՝ հատկապես աղքատության նվազեցմամբ, գործազրկության և ուրբանիզացիայի կրճատմամբ: Գյուղական զբոսաշրջության տեսակետից՝ բնության պահպանությունը ամենամեծ ներդրումն ունի Հայաստանում կայուն զբոսաշրջության զարգացման գործում:

Հայաստանի շրջաններում գոյություն ունեն կացության տարբեր տեսակներ և կատեգորիաներ՝ մի շարք բարձրակարգ հյուրանոցներից մինչև նվազագույն հարմարություններով գյուղական հյուրատներ: Դրանց մեծ մասը կարելի է դասել գյուղական և ագրոտուրիզմի հաստատությունների շարքին, որոնք բնորոշվում են որպես բնական միջավայրի, գյուղատնտեսական ապրանքների և զբոսաշրջային փորձառության մեկտեղում: Մեծապես խորհուրդ է տրվում, որպեսզի հյուրանոցները և գյուղական հյուրատներն

իրենց գործունեությունը ծավալեն ըստ բնապահպանական չափանիշների. ձևավորման, կահավորման և սննդի մատուցման մեջ կիրառեն բնական նյութեր, աշխատանքի տեղավորեն տեղացիներին և գնեն տեղական մթերք: Կայունության խթանման այլ եղանակներից են նաև՝ արևային մարտկոցների կիրառման շնորհիվ բնական ռեսուրսների խնայողությունը, խմելու ջրի խնայողությունը, բնապահպանական տեսակետից անվտանգ մաքրող միջոցների օգտագործումը, թափոնների նվազեցումը և/կամ աղբի վերամշակումը, ջրամաքման սարքավորումներով կոյուղաջրերի մաքրումը, որը կանխում է գետերի աղտոտումը:

Քանի որ Հայաստանում գյուղացիական տնտեսությունների մեծ մասը վարում են փոքր հողատերերը, լավ հնարավորություն է ընձեռնվում ստեղծել յուրօրինակ և ըստ պահանջի ձևավորված ագրոտուրիստական գրավչություններ: Ագրոգործունեության, ագրոգրոսաշրջության շրջանակներում կարող են կազմակերպվել գյուղացիական տնտեսությունների շրջայցեր և այցելություններ տեղական մթերքների աճեցման, բերքահավաքի և վերամշակման վերաբերյալ: Կարող են իրականացվել տնտեսություններում գիշերակացով այցեր՝ ուղեկցվող կրթական և զվարճության ծրագրերով, տնտեսության ներսից գնումներ կատարելով կամ ավելի մեծամասշտաբ փառատոններով, պտղատու այգիների և պարտեզների շրջայցերով, այդ թվում՝ ծիրանաբաղ, խաղողահավաք և գինու պատրաստում, տնտեսության տարածքում այլ կրթական նախաձեռնություններին մասնակցություն, այցեր գինեգործարաններ, թորարաններ և կաթնամթերքի գործարաններ: Այլ գրոսաշրջիկներին կարող են հետաքրքրել վայրի բնության գրոսանքները կամ ծանոթությունը գյուղական կենցաղին և կենսակերպին: Չգրոսաշրջիկները կարող են մասնակցել ավանդական արարողություններին, հացի (լավաշի) թխմանը, բացօթյա խնջույքներին, արշավներին, ձիավարություններին, հեծանվավարությանը, շրջակայքում գտնվող մշակութային կոթողների այցելությանը, գանազան հատապտուղների հավաքներին, նույնիսկ գեղատեսիլ վայրերում լուսանկարելուն և նկարչությանը:

Հայաստանը, որը լի է անեղծ, յուրօրինակ բնական երևույթներով, դրախտ է գյուղական գրոսաշրջիկների համար: Սարերում ծվարած ամեն մի գյուղ՝ իր անկրկնելի տեսարաններով, տեղական ավանդույթներով և ժայռերում թաքնված յուրօրինակ մշակութային և պատմական հուշարձաններով, գրոսաշրջիկներին դեպի իրեն գրավելու հսկայական ներուժ ունի:

Այս գյուղական տարածքները մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում զբոսաշրջության զարգացման համար՝ Էկո, գյուղական, ագրո և արկածային տարրերի համախմբմամբ: Չբոսաշրջիկները լայն ընտրություն ունեն՝ արշավներ, դահուկասահք, ձիա և ավանակավարություն, խոհարարական և գինու շրջայցեր, ձկնորսություն, պատմական շրջայցեր: Այնուամենայնիվ, բնական այս հսկայական ներուժը զարգացման խնդիր ունի:

Կան մի շարք տեղական նախաձեռնություններ, որոնց նպատակն է տարածաշրջանում զբոսաշրջային հնարավորությունների զարգացումը: Նրանք ներառում են թե փոքր մասնավոր ձեռներեցներին, թե տեղական ՀԿ-ներին և համայնքային նախաձեռնություններին: Ծառայություն մատուցողները, տուրիստական գործակալությունները, հյուրանոցների, հյուրատների և ռեստորանների սեփականատերերը համագործակցում են և սեփական գործը զարգացնելուց բացի լուծում նաև բնապահպանական և կայուն զբոսաշրջությանը վերաբերող հարցեր:

ԳԱՍՏՐՈ և ՄՆՆԴԱՅԻՆ ՉԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

Գաստրոզբոսաշրջությունը վերաբերում է այն ճամփորդություններին, որոնց հիմնական մղիչ ուժերն են սնունդը և խմիչքը՝ ամբողջությամբ կամ մասամբ: Լայն իմաստով, գաստրոզբոսաշրջությունը՝ միջազգային, տարածաշրջանային և անգամ տեղական հարթակներում ճամփորդելիս, գրավիչ, իսկական, անմոռանալի, խոհարարական փորձառությունների նպատակաուղղված փնտրտուքն է: Վերջերս, մի շարք ոլորտներում անցկացված հետազոտությունների հիման վրա ընդունված է համարել, որ գաստրոզբոսաշրջությունը կարող է խթանել այս կամ այն տեղանքի տնտեսական, սոցիալական և բնապահպանական կայունությունը՝ միևնույն ժամանակ կրելով այդ վայրերի գրավչությունը և մրցունակությունը բարձրացնելու ներուժ:

Գաստրոփորձառությունը սննդի կամ խմիչքի հետ կապված փորձառություն է ոչ շատ հայտնի տեղանքներում, որն ուղեկցվում է մշակութային և տարածաշրջանային տարրերով: Չբոսաշրջիկն անձամբ կարող է մասնակցել փորձառություններին, որոնց կուլմինացիան սննդի կամ խմիչքի տոնական, ոչ պաշտոնական կամ պաշտոնական

ընդունումն է: Սա փորձարարական զբոսաշրջության տարատեսակ է և մշակութային զբոսաշրջության մաս, քանի որ խոհանոցը մշակույթի արտացոլումն է: Գաստրոնոմիկ զբոսաշրջությունը տեղական կյանքի անբաժանելի մասն է, որի ձևավորման վրա ազդում են պատմությունը, մշակույթը, տնտեսությունը և տարածաշրջանի հասարակությունը: Այս բնական ներուժն էլ հենց հարստացնում է զբոսաշրջիկների փորձառությունը՝ անմիջական կապ հաստատելով տարածաշրջանի, նրա բնակիչների, մշակույթի և ժառանգության հետ:

Ճանապարհորդները սիրում են բացահայտել տեղական խոհանոցը, ուսումնասիրել ռեստորանները, փորձել տեղի տիպիկ մթերքները, զգալ ավանդույթները և հնարավորություն ունենալ ապրել զարմանալի, չկրկնվող և յուրահատուկ պահեր: Ըստ Չբոսաշրջության համաշխարհային կազմակերպության տվյալների՝ զբոսաշրջիկների ծախսերի մեկ երրորդից ավելին բաժին է ընկնում սննդին: Գաստրոնոմիան դարձել է ճանապարհորդելու հիմնական պատճառներից մեկը: Շատ վայրերում գաստրոնոմիան դարձել է ռազմավարական ոլորտ, որը նպաստում է շահույթի գոյացմանը և աշխատատեղեր ստեղծելուն՝ իր ներդրումն ունենալով ամբողջ արժեքային շղթայում, որը ներառում է այնպիսի գործընթացներ, ինչպիսիք են՝ որակյալ մթերքների արտադրությունը, դրանց վերափոխումը, նաև հյուրանոցների և տուրիստական կազմակերպությունների հետ առնչությունները ու երկրի բրենդի առաջխաղացումը:

Վերջին ժամանակներում զբոսաշրջիկները սկսել են կենտրոնանալ ճանապարհորդությունների այլ տեսակների վրա: Տեսարժան վայրերի պասիվ դիտորդ լինելու փոխարեն նրանք նախընտրում են սեփական, հիշվող փորձառությունները, որոնք հնարավորություն են տալիս կապ հաստատել և մասնակցել, զգալ կոնկրետ տեղանքի մթնոլորտը, կենսակերպը և գաստրոնոմիկ մշակույթը: Այսօր գաստրոնոմիկ զբոսաշրջիկները ձգտում են զգալ այցելության վայրի համն ու հոտը: Նրանց գրավում է իսկությունը և ինքնությունը, ոչ միայն սնունդը, այլև՝ դրա շուրջ առկա սոցիալական համատեքստը: Նրանք հետաքրքրվում են մթերքների ծագմամբ և խոհարարական հնարքներով և դիտարկում են գաստրոնոմիան սոցիալիզացիայի միջոց: Այսպիսի զբոսաշրջիկները միջինից ավել են ծախսում, պահանջկոտ են և մերժում են միօրինակությունը:

Կայուն գաստրոփորձառություններն այլընտրանքային զբոսաշրջային սննդային պրոդուկտներ են, որոնք լինելով ավանդական, հարգելով տեղի շրջակա միջավայրն ու տեղացի արտադրողներին, հագեցնում են այցելուների իսկական, իրական փորձառություններ ունենալու ցանկությունը:

Գաղտնիք չէ, որ համեղ, բարձրակարգ սնունդը կարող է մրցակցել տեսարժան վայրերի, թանգարանների, կլիմայի և գիշերային կյանքի հետ և գրավել զբոսաշրջիկների: Կարելի է ասել, որ սնունդը դասվում է ճամփորդություն ամրագրելիս դիտարկվող հինգ առաջնային կետերի շարքին: Գաստրոզբոսաշրջությունը մեծ արագությամբ տարածում է ձեռք բերում մեծամասամբ շնորհիվ թվային տեխնոլոգիաների և սոցիալական մեդիայի: Որպես այդպիսին, խոհանոցը հաճախ կենտրոնական դեր է կատարում որպես այցելության որևէ վայր ընտրելու հիմնական կամ նույնիսկ միակ պատճառ: Գաստրոնավտները՝ մարդիկ, որոնք սիրում և գնահատում են սնունդը, այցելությունների ընթացքում տեղեկանում են կոնկրետ վայրի գաստրոնոմիկ առանձնահատկությունների մասին: Նրանց պնդմամբ սնունդն ու խմիչքը օգնում են ծանոթանալ տեղի մշակույթին, որսալ այս կամ այն վայրի եզակի բնույթը: Այն կարող է նաև տարբերակիչ լինել. եթե տեղացիները կարողանում են տիպիկ, տեղին բնորոշ և շահեկան ձևով ներկայացնել սնունդը, կարողանում են գրավել զբոսաշրջիկների ուշադրությունը:

Վերջին տարիներին գաստրոզբոսաշրջության տարածմանը զուգահեռ՝ տարածում է ստացել նաև կայուն զբոսաշրջությունը: Բնորոշվելով որպես ճանապարհորդության այնպիսի տեսակ, որը չի գերսպառում բնական, տնտեսական և մշակութային ռեսուրսները՝ կայուն զբոսաշրջությունը հակազդում է գերզբոսաշրջությանը: Վերջինս տեղի է ունենում այն ժամանակ, երբ որևէ տեղանքի այցելուների թիվը գերակշռում է դրա ռեսուրսներին: Գոյություն ունեն բազում մեթոդներ, որոնցով զբոսաշրջիկները կարող են աջակցել կայուն զբոսաշրջությանը, օրինակ, ընտրել այցելության այնպիսի վայրեր, որոնք գերբնակեցված չեն և չունեն ռեսուրսների սղության խնդիր: Այժմ ավելի մեծ թվով զբոսաշրջիկներ են շեղվում ավանդական դարձած այցելության երթուղիներից՝ ընտրելով ոչ պակաս գրավիչ, բայց ոչ հայտնի տեղանքներ, այսպիսով, աջակցելով կայուն զբոսաշրջությանը:

Սննդային և կայուն զբոսաշրջությունների գուգահեռ աճը լավ հնարավորություն է ոլորտի առաջխաղացմամբ զբաղվողների համար, հատկապես այն վայրերում, որոնք հեռու են ավանդական լինելուց: Սննդային զբոսաշրջության աճող գրավչությունը որպես ավելի մեծ թվով այցելուների ներգրավման լծակ օգտագործելով՝ ոլորտի մասնագետները կարող են ավելացնել ամրագրումները և լուծել այցելուների հավասարակշռված բաշխման հարցը:

Այսօր զբոսաշրջիկներին հետաքրքրում է այցելության տեղանքի կենսակերպը և սովորույթները: Այդ իսկ պատճառով զբոսաշրջային պրոդուկտները պետք է արտացոլեն տեղի իրական մշակույթը և լինեն աուտենտիկ: Աուտենտիկության, այցելության վայրերի ինքնության, պատմական արժանատիների փնտրտուքը և, ընդհանուր առմամբ, փոփոխվող աշխարհում կայուն արժեքներին ավելի մոտ գտնվելու ցանկությունը, ժամանակակից օտարեցնող կենսակերպի հետևանքներն են: Աուտենտիկության նորովի բացահայտումը կարող է դառնալ կայունության մեխանիզմներից մեկը: Հետևաբար, կայուն զբոսաշրջության առանցք կարող են դառնալ տեղական կյանքի և սովորույթների յուրահատուկ տարրերի վրա հիմնված գրավչությունները: Այդ տարրերը համայնքի հիմնական արժեքներն են: Սա կայուն զբոսաշրջության զարգացման նախապայման է և միջոց, որով բոլորը, բայց հատկապես երիտասարդ սերունդը, կարող են նորովի բացահայտել և պահպանել որևէ համայնքի մշակույթի և սովորույթների մոռացված ձևերը: Բացի այդ, աուտենտիկությունը և տեղացիների ներգրավվածությունը կարող են էապես ավելացնել այցելությունների փորձարարական արժեքը՝ առաջարկելով եզակի և անմոռանալի զբոսաշրջային փորձառություններ: Փորձագետները պնդում են, որ այցելուներն ակնկալում են կլոր տարի հասանելի, տեղական բաղադրիչներից պատրաստված ավանդական ուտեստներ: Հողը և բերքը պահպանելու համար կարևոր է, որպեսզի գյուղատնտեսները, խոհարարները և սննդային զբոսաշրջության այլ մատակարարները նախապատվություն տան սեզոնային մթերքներին և ինքնակրթվեն կայուն աճեցման մեթոդների մասով:

Ժամանակակից զբոսաշրջիկների զգալի մասը կիսաբուսակերներ են, որոնք հետևում են բուսական սննդակարգերի՝ երբեմն օգտագործելով նաև միս: Գնալով ավելանում է ուշադրությունը ոչ միայն առողջության վրա բուսակերական սննդի ունեցած դրական կողմերին, այլև մարդկանց

սննդային սովորությունների՝ շրջակա միջավայրի վրա ունեցած ազդեցությանը: Շեշտվում է մոլորակի համար հիմնականում բուսական սննդի անցնելու կարևորությունը: Բուսակերական ճաշացանկերը թափ են հավաքում նաև ռեստորաններում:

ԳԱՍՏՐՈՉԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ԴՐՍԵՎՈՐՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Գաստրոնոմիկ միջոցառումներ

Ազգային գաստրոնոմիկ պրոդուկտը վաճառելի դարձնելու մեխանիզմներից են գաստրոնոմիկ միջոցառումները, որպես ամենատիպիկ զբոսաշրջային գրավչություն: Գաստրոնոմիկ տարրերը, ֆուլկլորի և տեղանքի բազմազանության հետ միասին կարող են յուրօրինակ պրոդուկտ ձևավորել: Դրանք ուղղակի գաստրոնոմիկ փորձառություններ չեն: Սովորաբար դրանք տեղի են ունենում բնության գրկում, խոհարարների մասնակցությամբ, անցյալը հիշեցնող սպասքի և սարքավորումների կիրառմամբ: Այսպիսի միջոցառումները նման են կենդանություն ստացած թանգարանային դրվագների, որտեղ կարելի է տեսնել հին ցուցանմուշներ և ծանոթանալ դրանց աշխատելու մեխանիզմներին:

Գաստրոնոմիկ միջոցառումների տեսակներն են՝

- ազգային սննդին առնչվող միջոցառումներ (խորովածի փառատոնն Ախթալայում, տոլմայի փառատոնը, “Մեծ փուռ” փառատոնը),
- հում մթերքներին առնչվող միջոցառումներ (գյուղատնտեսական և այլ մթերքների փառատոններ, որտեղ ներկայացվում են հացահատիկներ, կաթնամթերք, մեղր, բանջարեղեն և միրգ, ծիրան, հատապտուղներ, ձմերուկ, սուրճ և թեյ),
- ազգային, տարածաշրջանային գաստրոնոմիկ միջոցառումներ (ոչխարների խուլզման փառատոնը, “Արենի” գինու փառատոնը, Երևանի գինու օրերը, “ԴիլիՏոն” փառատոնը),
- հայոց պատմությանը վերաբերող փառատոններ (Երևանի ծննդյան տոնի միջոցառումները),
- մասնագիտական միջոցառումներ, ինչպիսիք են՝ գաստրոնոմիկ կոնֆերանսները և ցուցահանդեսները:

Գաստրոնոմիկ թանգարաններ

Գաստրոնոմիկ թանգարանները հավաքում են տարածաշրջանի

գաստրոնոմիայի մաս կազմող մթերքներին, սննդին և խմիչքներին վերաբերող ավանդույթները, դրանց պատրաստման տարրերը: Դրանք են գինու, գարեջրի, կոնյակի թանգարանները, տարբեր գործարաններում գործող զբոսաշրջային կենտրոնները, ինչպես նաև գյուղատնտեսական կամ այլ մթերքների ցուցահանդեսները:

Գաստրոնոմիկ թեմատիկ ճանապարհորդություններ

Գաստրոնոմիկ շրջանում տարածված են նաև թեմատիկ ճանապարհորդությունները, որոնք ներկայացնում են տարածաշրջանի հիմնական սնունդն ու խմիչքը: Այս կատեգորիայի ամենավառ օրինակն են գինու տարբեր տարածաշրջանների զբոսաշրջային ուղիները: Գինեգործական բոլոր տարածաշրջանները կարող են ունենալ իրենց թեմատիկ զբոսաշրջային ուղիները, որոնք ներառում են խաղողի այգիներ, մառաններ, ռեստորաններ և հյուրանոցներ:

Որևէ գյուղատնտեսական մթերք, կախված տեղանքի առանձնահատկություններից, ևս կարող է դառնալ թեմատիկ զբոսաշրջային ուղիների ստեղծման հիմք: Սրա վառ օրինակ են, այսպես կոչված, մրգային ուղիները, որոնք կազմվում են կոնկրետ տարածքի համար: Դրանք սովորաբար ներառում են նաև մրգերի կիրառմամբ ավանդական և ժամանակակից բաղադրատոմսեր: Անշուշտ, նման ուղիների ստեղծման և ճանապարհորդությունների կազմակերպման կարևոր մասն է ստեղծագործական բաղադրիչը, որը նախատեսում է տարբեր տարիքի մարդկանց հետաքրքրող և զվարճացնող փորձառություններ:

Ռեստորանները որպես զբոսաշրջային գրավչություն

Ռեստորանները ևս կարելի է բաժանել խմբերի՝

- ռեստորաններ, որոնց հիմքում ազգային սովորույթներն են (“Լավաշ”-ը և “Երևան պանդոկ”-ը Երևանում),
- միջազգայնորեն ճանաչված, Միշլենյան աստղի հավակնող ռեստորաններ (“Վինոգրադ”):

Հանգստավայրերում ֆունկցիոնալ, աչքին հաճելի, Էկոլոգիապես մաքուր և հեշտ խնամվող լանդշաֆտների հիմնումը շատ գրավիչ և արդյունավետ է զբոսաշրջության մեջ: Օրգանական թարմ մթերքը կարելի է արտադրել հյուրանոցի տարածքում՝ ռեստորանին կից՝ սեփական խոհանոցում

օգտագործելու համար: Սա կարելի է կազմակերպել կից փոքր այգում կամ մոտակա գյուղատնտեսական տարածքներում:

Թեմատիկ ճաշեր

Վերջին տարիներին ավելի մեծ թվով մարդիկ են ընտրում հյուրանոցների կողմից առաջարկվող հետաքրքիր փաթեթներ: Որոշ հյուրանոցներ և հյուրատներ, օրինակ, անցկացնում են թեմատիկ՝ այդ թվում խոհարարական շաբաթ-կիրակիներ՝ թեմատիկ խնջույքներով կամ անգամ բարձրակարգ ճաշերով: Այս դեպքերում, ճաշացանկը կազմվում է որևէ թեմային, բաղադրիչին կամ միջոցառմանը համապատասխան, օրինակ՝ նորածնին նվիրված խնջույք, բերքահավաքի ճաշ, նոր գինու տոն, անգամ՝ ոչխարի խուզման կամ գառան մսով ուտեստների շաբաթ-կիրակիներ: Խնջույքների ժամանակ կարելի է ճաշակել տոների ավանդաբար պատրաստվող ուտեստներ: Իհարկե թեմատիկ ճաշեր կարող են առաջարկվել նաև սովորական օրերին՝ հիմնված որևէ բաղադրիչի կամ որևէ ազգային խոհանոցի վրա, օրինակ՝ թռչնամսի, շագանակի օրեր, օրեր նվիրված տարբեր միջազգային խոհանոցներին: Կարելի է հանդիպել նաև առաջարկների, որոնց հիմքում պարզապես ուտելիքը չէ. ռեստորանների շեֆ-խոհարարները հատուկ ուտեստներ են պատրաստում, որոնք համադրվում են կոնկրետ գինեգործի կամ տարածաշրջանի գինիների հետ:

Գաստրոնոմիկ այլ գրավչություններ

Խոհարարության հետ առնչվող ծրագրերը զբոսաշրջիկներին գրավելու տարածված ձևերից են: Դրանք կարող են տատանվել մեկօրյա, մատչելի խոհարարական դասընթացներից մինչև մեկ շաբաթ տևող, ավելի ծավալուն առաջարկներ՝ բավարարելով տարբեր ճաշակի հաճախորդների: Ի հավելում ավանդական տեղական բաղադրատոմսերի, այլ տարածաշրջանների և երկրների խոհանոցները ևս կարող են ներառվել առաջարկի մեջ:

Քաղ խոհանոցներն առաջարկում են ընթերցել շեֆ-խոհարարի տանը, մտերմիկ միջավայրում՝ համեմված անձնական պատմություններով: Ժամանակ անցկացնելով իրական մարդկանց տանը՝ զբոսաշրջային գրավչություններից հեռու, այցելուները կարողանում են անձամբ ծանոթանալ տեղացի շեֆ-խոհարարներին, ճաշակել նրանց կողմից պատրաստվող՝

տվյալ տարածքին առավել բնորոշ ավանդական ուտեստներ, տեսնել՝ ինչպիսին է կյանքը գյուղերում: Սա ամենաաուտենտիկ ձևն է:

Մենդային շրջայցերը հիմնականում թեմատիկ են, բացահայտում են որևէ երկրի կամ տարածաշրջանի խոհանոցը՝ գերադասելով կենտրոնանալ տեղական ավանդույթների վրա:

Համատեղ ջանքերով դեպի հաջողություն

Գաստրոգրոսաշրջության պարագայում խելամիտ է միավորվել: Մեծ առավելությունն է գաստրոգրոսաշրջիկների համար տարածաշրջանում ցանցի ստեղծումը: Ցանցի, համակարգի մաս լինելը հնարավորություն է տալիս պահպանել և առաջ տանել ընդհանուր, եզակի գաստրոնոմիկ ժառանգությունը: Տարբեր ցանցերի ներկայացուցիչները կարող են նաև տարածել այլ տեղական ցանցերի առաջարկները, ինչպես նաև մասնակցել միմյանց միջոցառումներին: Տարբեր ցանցերի ներկայացուցիչները կարող են կիսվել միմյանց հետ իրենց աշխատանքով, մեթոդներով և փորձառությամբ և սովորաբար կենտրոնանում են հետևյալ կետերի վրա՝

- տարածաշրջանների ավանդական ուտելիք,
- գրոսաշրջային և գաստրոնոմիկ ծառայություններ,
- տեղական ապրանքներ, օրիգինալ բաղադրատոմսեր:

Արդյունքում կարող է զարգանալ գաստրոնոմիկ շրջայցերի երթուղի, որն իրար կկապի նույն թեմայի շուրջ ծավալվող տարածքներ՝ գրոսաշրջիկների համար ստեղծելով յուրօրինակ գաստրոնոմիկ փորձառության հնարավորություն: Ցանցին կարող են միանալ գրոսաշրջության և գաստրոնոմիայի ոլորտների ինստիտուտներ, մշակութային և զարգացման գերատեսչություններ, տեղական մթերքների արտադրողներ, ռեստորաններ և գրոսաշրջային ծառայություններ մատուցողներ:

Գաստրոնոմիան ուղղակի ուտեստը չէ: Այդ ուտեստի համար անհրաժեշտ է ստեղծել արժեքային շղթա, որը կներառի մթերքների արտադրության և վերամշակման, ինչպես նաև նրանց բաշխման, վերափոխման և յուրացման հետ կապված տարրեր: Գործընթացները ներառում են ավելացված արժեքներ, ինչպիսիք են՝ գաստրոնոմիկ լանդշաֆտները, այցելության վայրերի մշակութային և խոհարարական ինքնությունը, նյութական և

հոգևոր ժառանգությունը, այդ թվում՝ խոհարարությանը վերաբերող ձեռքի աշխատանքները, ավանդական բաղադրատոմսերը, սպասքը և այլն: Սրանք կապված են առավել շատ կամ քիչ ազդեցիկ այլ տարրերի հետ, ինչպիսիք են օրինակ՝ պետական քաղաքականությունը, վարչական կարգավորումները, ենթակառուցվածքները, տարածաշրջանում կայուն բնապահպանական, տնտեսական և սոցիալական զարգացում ունենալու համար անցկացվող հետազոտությունները և դասընթացները:

Կայուն զբոսաշրջության հետ առնչություն ունեցող մարդիկ աջակցում են իրենց բնակության վայրերի արտադրությանը, տնտեսությանը և մարդկային ռեսուրսներին, խթանում են տարածաշրջանի յուրօրինակությունը և հյուրընկալության նկատմամբ պատասխանատվությունը, առաջարկում են այնպիսի ծառայություններ, որոնք մեծ նշանակություն են տալիս տեղական մշակույթին և գաստրոնոմիային, արժևորում են շրջակա միջավայրը և հայրենիքի կայունությունը:

ԳԱՍՏՐՈՉԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԶՈՒՆԳԱՐԻԱՅՈՒՄ

ԳԱՍՏՐՈՓԱՌԱՏՈՆ «ԶԻՆ ԶՈՒՆԳԱՐԻԱՅԻ ԶԱՄԸ»

Սա ամենամյա մեծ գաստրոփառատոն է, որն իրականացվում է սեպտեմբերին Նիիրեթյազա քաղաքի հանգստի գոտում: Փառատոնին մասնակցում են մի քանի տեղական և ազգային ինքնակառավարման մարմինների թիմեր, ոչ կառավարական ասոցիացիաներ, բացօթյա ազգագրական թանգարաններ և գաստրո ոլորտի հունգարացի մասնագետներ: Նիիրսեթի, Չատմարի, Նիիրի Մեզոսեթի ժողովրդական և տարածաշրջանային ուտեստներից բացի այցելուները կարող են փորձել նաև անդրկարպատյան Ուկրաինայի և ռումինական Պարտիայի յուրահատուկ ուտեստները: Փառատոնի մասնակիցներին համային հրավառությունից զատ նաև այլ ժամանցային ծրագրեր են սպասվում՝ տարբեր խմբերի կողմից կատարվող ազգային երաժշտություն, երեխաների համար նախատեսված տիկնիկային ներկայացումներ, պարային շոուներ և վարպետաց ցուցադրություններ: Միջոցառումը բացօթյա է, տեղի է ունենում Սոստո թանգարանների գյուղում, որն այս օրերին լցվում է կյանքով, տարբեր մասնագիտությունների տեր մարդիկ անցկացնում են վարպետաց դասեր:

Կազմակերպվում են խոհարարական մրցույթներ, և հյուրերն իրենք են կարողանում ընտրել փառատոնի լավագույն ուտեստը: Փառատոնը համագործակցություն է տեղական զբոսաշրջային կազմակերպությունների և ավանդական սևնդի ջատագովների միջև:



Լուսանկարի աղբյուրը՝ Նիիթբյազայի քաղաքային խորհուրդ

ՍԱԼՈՐԻ ՓԱՌԱՏՈՆ ՉԵՏՄԱՐ-ԲԵՐԵԳՈՒՄ

Այս Նախաձեռնության հիմքում Չետմար-Բերեգում հանդիպող հատուկ սալորի տեսակն է: Փառատոնը մի հարցի շուրջ հետաքրքրություն ունեցող մարդկանց համագործակցության և թեմատիկ զբոսաշրջության վառ օրինակ է: Այս տարածաշրջանում ապրող մարդիկ սալորի այս տեսակից հատուկ ջեմ են եփում, չորացնում միրգը, ինչպես նաև պատրաստում են Չետմարի հայտնի սալորային բրենդին:

Նախաձեռնության հեղինակները հիմնել են ասոցիացիա՝ տոնին մասնակցող 17 գյուղերի միավորման և այլ հարցերի կարգավորման համար: Սալորի փառատոնը միասնական զբոսաշրջային պրոդուկտ է, որի շրջանակներում իրականացվում են նաև այլ փառատոններ, միջոցառումներ և տոնախմբություններ: Ասոցիացիան երկարաժամկետ պլաններ է կազմում, հանրայնացնում է կայուն որոշումները և օգտագործում միայն անհրաժեշտ ռեսուրսները:

Կազմակերպվում են մեկ, երեք և հինգ օր տևողությամբ զբոսաշրջային այցեր՝ տարածաշրջանի բնությանը, մշակութային և գաստրոնոմիկ արժեքներին ծանոթանալու համար: Զբոսաշրջային այցերը կարող են ընդգրկել ամենօրյա ծրագրեր, տեսարժան վայրերի այցելություններ, տարբեր փորձառություններ, կացության տարբերակներ, գաստրոմիջոցառումներ և նույնիսկ՝ տեղափոխում:

Քանի որ տարածաշրջանը մոտ է Ռումինիային, ստեղծվել է փառատոնի նաև միջսահմանային տարբերակը:

Կազմակերպիչների համոզմամբ բնության գեղեցկությունը, մշակութային բազմազանությունը և մարդկանց հյուրընկալությունն այնքան գրավիչ են, որ ունակ են մարդկանց մոտ կրկին այստեղ վերադառնալու մեծ ցանկություն առաջացնել:

Փառատոնի ընթացքում հյուրերը ծանոթանում են սալորի հատուկ տեսակի առանձնահատկություններին, այցելում են բնության գեղատեսիլ վայրեր, գետեր, ոլորանման լճեր, հատուկ բուսատեսակներով հարուստ մարգագետիններ: Այսինքն, մեկտեղվում են տեղական պատմությանը, մշակութային արժեքներին, համերին ծանոթանալը և տեղացիների հյուրընկալությունը:

Հավելյալ տեղեկություններ կարելի է գտնել հետևյալ հղմամբ՝

www.szilvaut.hu





Լուսանկարի աղբյուրը՝ Սալորի
փառատոնի ասոցիացիա



ԱԳՐՈՋԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ

ԿԱՅՈՒՆ ԳՅՈՒՂԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ԳՈՄՈՐԶՈՒՄ

Ծրագիրն իրականացվում է փոքր, գողտրիկ մի գյուղում, Կայուն զարգացման բնապահպանական հիմնադրամ-ինստիտուտի կողմից: Հիմնադրամը նպատակ ունի բարձրացնել հասարակության իրազեկվածությունը և զարգացնել կայունությանը տանող մոտեցումներ, ինչպես նաև նպաստել կայուն հասարակության ձևավորման գործնական քայլերի ստեղծմանը: Որպես մոդել, Գոմորգոլոս ծրագիրը ձևավորվել է 1993 թվականին: Գոմորգոլոսը գտնվում է Միսկոլկից 50կմ հյուսիս, շատ մոտ Սլովակիայի հետ սահմանին: Հագիվ 70 բնակչից բաղկացած այս բնակավայրը ներառում է փոքր գյուղին բնորոշ բոլոր գծերը՝ տարեց տեղաբնակներ, իրենց բուն նպատակին չծառայող շինություններ, լքված տեղական շուկաներ, ավանդական գյուղական մշակույթի դեռ պահպանված տարրեր, երկրորդ կյանք ստացած բնական լանդշաֆտներ, հարաբերական հանդարտություն, լուրջություն, մաքուր շրջակա միջավայր:

Գոմորգոլոս ծրագիրը փորձում է լուծում առաջարկել կայունության տեսանկյունից առկա այս երկփեղկվածությանը: Ինչպե՞ս կարելի է ապրել սոցիալապես և տնտեսապես վայր գահավիժող այս աշխարհում առանց շրջակա բնությանը վնաս հասցնելու:

Սիրով հրավիրում ենք Ձեզ մասնակից դառնալու այս հոգևոր և արկածային այցին, խոսել 20 տարուց ավել տևած փորձառության,

պայթարի, ձեռքբերումների և ձախողումների մասին: Միևնույն ժամանակ այցելուները կարող են հիանալ Գոմորի բնապատկերի գեղեցկությամբ, համտեսել տեղական ուտեստներ, ծանոթանալ տեղական՝ դեռևս ապրող սովորույթներին կամ անգամ կայունության աջակցման նորարարական լուծումներին, անձամբ հանդիպել Գոմորի կայունության զարգացման դպրոցի անդամներին:

Ինստիտուտը ձեռք է բերել և ավանդական մեթոդներով ու վերականգնվող էներգիայի համադրման միջոցով վերանորոգել մի քանի լքված շինություն: Քանի որ գյուղը գտնվում է Ազգային կապույտ զբոսաշրջային ճանապարհի վրա, սկզբում այստեղ կացության հնարավորություն ստեղծվեց այցելուների համար: Հաջորդիվ, կայունության տեսական և գործնական ասպեկտներին վերաբերող դասընթացներ կազմակերպվեցին: Արդյունքում տեղացիներին սովորեցրին այցելուներին որակյալ տեղական սնունդ և կացության հնարավորություն առաջարկել: Կազմակերպիչները կարողացան նաև քաջալերել տեղական կառավարման մարմիններին մաքրել տեղանքը, մշակել լքված գյուղատնտեսական տարածքները և այգիները, հիմնեցին ձեռքի աշխատանքների թանգարան և, ներգրավելով տեղացիներին, սկսեցին բրենդային ձեռքի աշխատանքներ պատրաստել, որոնք բնակիչներից շատերի համար նաև եկամտի աղբյուր դարձան: Հնարավորություն ստեղծվեց մարդկանց հյուրընկալել քաղաքից տարբերվող՝ գյուղական, բայց ջերմ միջավայրում:

Ինստիտուտը սկսեց կայունության խթանման նպատակով հետաքրքրված անձանց և հնարավոր զբոսաշրջիկների համար իրականացնել այնպիսի միջոցառումներ, ինչպիսիք են՝ երեխաների և մեծահասակների, ընտանեկան, ձիավարության, արհեստագործական ճամբարները, գյուղում իրականացվող առողջության խթանման ծրագրերը, հացի թխման վարպետաց դասերը, խոհարարական դասընթացները, առանց պարարտանյութերի և վնասատուների հողագործությանը վերաբերող սեմինարները և այլն:



←
Հեղինակ՝
Սյուզաննա Կոլլո

Հեղինակ՝ Բալաժ Նագի
↙ ↓



ՎԻՐԱԳՈՍԿՈՒՄ (ԾԱՂԿԱՅԻՆ ՀՈՐ) ԿԵՆՍԱՖԵՐՄԱ, ԲԱՆՍԱԺՈՒՅՎԵՐՈՍ

Հորթթեգի տարածաշրջանում արդեն հանրաճանաչագրողգրոսաշրջային գրավչության վայր դարձած կենսաֆերմայի կարգախոսն է՝ ապագան օրգանական գյուղատնտեսությանն է: Հաստատ արժի այցելել այս օրգանական ֆերմա: Պետեր Ռոժան՝ ֆերմայի տերն ու տիրակալը, ոչ միայն տարված է մաքուր, առանց քիմիական նյութերի օրգանական գյուղատնտեսությամբ, այլև հաջողակ և զվարճալի գործարար է:

Ծաղկային հոր բրենդային անվան տակ նրանք իրենց հաճախորդներին են առաջարկում առողջարար և օրգանական՝ առանց կոնսերվանտների և արհեստական գոնափորիչների սնունդ և խմիչք: Բալմաժույվերոս քաղաքի մոտ գտնվող Ծաղկային հոր ֆերմային պատկանող 25 հեկտար հողատարածքում կենսադինամիկ մեթոդների կիրառմամբ աճեցնում են բանջարեղեն, խոտաբույսեր և դաշտային բույսեր:

Ֆերմայի մյուս հատվածը գտնվում է Յորթոպեգիում, որտեղ՝ անմիջապես գետափին, օրգանական անասնապահության կանոնների համաձայն բուծվում և պահվում են հունգարական տեղական անասնատեսակները: Այստեղ կարելի է հանդիպել հունգարական գորշ խոշոր եղջերավոր անասունների, սպիտակ և սև ռակկա տեսակի հունգարական ոչխարների, շեկ խոզերի, ավանակների, երկարավիզ հավերի, գանգրափետուր սագերի, խայտահավերի, հնդկահավերի, կոմոնդորների (ընտանի շների ցեղատեսակ):

2003 թվականի ամռանը շահագործման հանձնվեց բոլոր չափանիշներին համապատասխանող կենսամշակման գործարանը: Այս օրը հին տրանսիլվանական և ավանդական տեղական բաղադրատոմսերի հիման վրա պահածոյացնում են միրգ և բանջարեղեն՝ ածուխի վրա խորոված սմբուկ, պղպեղ, ցուկինի, սմբուկի խյուս:

Կենսաֆերմայի սեփականատերերը բացել են իրենց ռեստորանը, իսկ ամեն տարվա հունիս ամսին հայտարարում են բաց դռների օր: Այս օրը բոլոր հետաքրքրված այցելուները կարող են ականատես լինես կենսաֆերմայի աշխատանքներին: Անցկացվում են նաև այլ ժամանցային ծրագրեր, ինչպես նաև՝ օրգանական գյուղատնտեսությանը վերաբերող մասնագիտական դասախոսություններ:

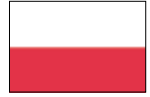
Կազմակերպությունը մեծ ջանքեր է ներդնում հին արհեստները, սովորույթները և ավանդույթները պահպանելու և զարգացնելու համար:



Հեղինակ՝ Պետեր
Ռոմա, Գիորգի
Հայնալ



ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԼԵՅԱՍՏԱՆԻՑ



ՄԱՐԻԱ ՍՏԱՆԻՇԵՎՍԿԱ / ԼԵՅԱՍՏԱՆ

Վերջին տասնամյակների ընթացքում գյուղական տարածքների մշակութային պատկերը ենթարկվել է փոփոխությունների: Հին փայտյա կառույցների ոճը դուրս է մղվում, ավանդական գյուղական տնտեսությունները և տնակները, ինչպես նաև փոքր եկեղեցիները քանդվում և փոխարինվում են նորերով: Դեռ ավելին, գյուղական տարածքները էլ ավելի քիչ են ծառայում բացառապես գյուղատնտեսությանը՝ դառնալով ավելի ու ավելի բազմաֆունկցիոնալ: Այդ նոր գործառույթներից է զբոսաշրջությունը, որի աճին նպաստել է մարդկանց ավելացող հետաքրքրությունը ճարտարապետության և տեղական ժողովրդական մշակույթի հանդեպ: Հենց այս հետաքրքրության շնորհիվ է, որ ազգագրական զբոսաշրջությունը կամ, լայն իմաստով, մշակութային զբոսաշրջությունը տարածում է ստանում գյուղական տարածքներում: Քանի որ զբոսաշրջության առկայությունը նպաստում է տնտեսական աճին և կարող է նպաստել տեղացիների բարեկեցության ավելացմանը, կարևոր է պատշաճ օգտագործել այդ հնարավորությունը:

Տեղական մշակույթի հանդեպ հետաքրքրությունն առաջացնելով՝ զբոսաշրջությունը նաև մեծ դեր է խաղում մշակույթի պահպանման գործում: Այժմ տեղական ժողովրդական մշակույթը օգնում է խթանել այն շրջանները, որտեղ այն անտեսվել և համարյա մոռացվել էր: Սա հավելյալ խթան է տեղական մշակույթը կենսունակ և բարգավաճ պահելու և այդ նպատակի համար ռեսուրսներ ապահովելու համար:

Ազգագրական զբոսաշրջությունը հիմնված է կոնկրետ համայնքի հոգևոր և նյութական-մշակութային ժառանգությունը, ինչպես նաև համայնքի բնակիչների կյանքը ուսումնասիրելու վրա՝ տեղացիների հետ շփման, նրանց արվեստին, արհեստին, երաժշտությանը, գրականությանը, պարերին, սննդին, խմիչքներին, ժամանցին, լեզվին և ծեսերին ականատես լինելու և դրանք փորձելու միջոցով:

Ազգագրական զբոսաշրջությունը նախընտրողներին հաճախ հետաքրքրում է ավանդական ճարտարապետությունը և շինարարությունը (բնակելի,

կրոնական, արդյունաբերական, գյուղատնտեսական), գյուղի տեղանքը, ժողովրդական արվեստը և ձեռքի աշխատանքները, սովորույթները և ծեսերը, կենսակերպը, բարբառը և տեղական խոհանոցը: Վերը նշված փորձառություններ կարելի է գտնել տարբեր թանգարաններում՝ բացօթյա, տարածաշրջանային, ինչպես նաև հուշահամալիրներում, մշակութային միջոցառումներին մասնակցելով, պանդոկներում, հյուրատներում և տեղական ռեստորաններում ավանդական խոհանոց ճաշակելով, ագրոգրոսաշրջային տնտեսություններում կացություն փնտրելով, մշակութային նշանակության վայրեր, այդ թվում՝ տեղական արտադրություններ և գործարաններ այցելելով, տեղական համայնքների աշխատանքը դիտելով և դրան մասնակցելով:

Լեհաստանում ազգագրական զբոսաշրջությունն իրականացվում է մի քանի տարբերակով՝ թե նյութական (օր.՝ թանգարաններ, ազգագրական գյուղեր), թե ոչ նյութական (օր.՝ ծեսերի և սովորույթների խթանում):

ԲԱՅՕԹՅԱ ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐ

Հարկ է նշել, որ բացօթյա թանգարանները կարևորվեցին եվրոպական մշակութային քարտեզի վրա, քանի որ կարիք կար եվրոպական ազգային մշակույթի պահպանման և պաշտպանության, որը զարգացել է գյուղատնտեսությանը և անասնապահությանը զուգահեռ: Հետևաբար, այսպիսի թանգարանների ցուցադրությունները ներառում են այս բոլոր տարրերը:

Բացօթյա թանգարանների ցուցադրություններն իրականացվում են շենքից դուրս: Հիմնականում ցուցադրվում են բնակելի, արդյունաբերական և գյուղացիական շինություններ՝ համապատասխան սարքավորումներով և կահավորմամբ: Այսպիսի ցուցանմուշների դերը հաճախ կրթական է՝ գիտական հիմքով: Նրանց հիմնական գործառնություն է՝ մարդկանց մոտեցնել ավանդույթներին և անցյալի առօրյային: Բացօթյա թանգարանները ոչ միայն կարևոր դեր են կատարում պատմական գյուղացիական շինությունների, այլև բնական միջավայրի (քանի որ բազմազան ֆլորան հաճախ համարվում է պատմական արժեք ունեցող և պահպանվում մարդկանց կողմից ստեղծված առարկաների հետ միասին) պահպանման գործում: Այս պատճառով պահպանված բույսերը և այլ բնական

բաղադրիչները հոգատարությամբ մշակվում են բնականին այնքան մոտ, որքան հնարավոր է: Այս առումով բացօթյա թանգարանները կարելի է համարել պատմական կյանքի և աշխատանքային միջավայրի աուտենտիկ, իրական պատկերումներ: Բացօթյա թանգարանների մեջ կարելի է առանձնացնել՝ գյուղական թանգարաններ (ազգագրական այգիներ), ժողովրդական մշակույթի թանգարաններ, ժողովրդական ճարտարապետության թանգարաններ, ժողովրդական արհեստների թանգարաններ, փոքր քաղաքների թանգարաններ, մեղվապահության թանգարաններ, տեխնիկական, տեխնոլոգիաների թանգարաններ, տուն-թանգարաններ:

Բացօթյա թանգարանների առավելություններից է նրանց տարածքում ազգային փառատոների և միջոցառումների կազմակերպման հարաբերական հեշտությունը: Այս միջոցառումները կարող են ներառել տեղական ժողովրդական երաժշտական խմբերի կատարումներ և ավանդական ձեռքի աշխատանքների, սովորույթների և ծեսերի ցուցադրություններ: Ձեռքի աշխատանքի և արտադրական տաղավարներ տեղադրելը այցելուներին բացառիկ հնարավորություն է ընձեռում ականատես լինել բազմաթիվ ավանդական զբաղմունքների: Դեռ ավելին, թանգարաններում հնարավոր է կազմակերպել և իրականացնել մեծածավալ կրթական և գիտահանրամատչելի արշավներ: Ներկայումս ոչ միայն Լեհաստանում, այլև ողջ աշխարհում բացօթյա թանգարանները փորձում են այցելությունները դարձնել ավելի գրավիչ՝ ներառելով նոր միջոցառումներ:

Բացօթյա թանգարանների տարածքում հնարավոր է անցկացնել այնպիսի միջոցառումներ, ինչպիսիք են օրինակ՝ ավանդական բեմադրված արարողությունները, ծեսերը և տոները, փառատոները, տոնավաճառները, շքերթները, խնջույքները և ավանդական ժողովրդական ձեռքի աշխատանքների և արհեստների վարպետաց դասերը: Բոլոր այս միջոցառումները կազմում են տվյալ տարածաշրջանի մշակութային օրացույցը և ոչ նյութական ժառանգության վրա հիմնված զբոսաշրջության կարևոր մասը: Լեհաստանում բացօթյա թանգարաններում իրականացվող շատ ժողովրդական միջոցառումներ համարվում են քրիստոնեական ավանդույթի մաս:

Բացօթյա թանգարանները նպաստում են մշակութային ժառանգության պահպանմանը՝ նաև ավանդական խոհանոց մատուցող ռեստորաններին իրենց տարածքում խանութ ունենալու թույլտվություն տալով: Այսպես, այցելուներն ունենում են նաև խոհարարական փորձառություն: Խոհարարական զբոսաշրջությունը միայն սնունդ փորձելը չէ, այլև խոհարարական ավանդույթներին ծանոթանալը, որը ճանաչողական զբոսաշրջության ձև է: Այս խոհարարական ավանդույթները ներառում են բազմաթիվ գործընթացներ, ինչպես օրինակ՝ գյուղացիական տնտեսությունից հումքի ձեռք բերում, մթերքի պահպանման, վերամշակման, տեղափոխման և օգտագործման հետ կապված փորձառություններ: Խոհարարական զբոսաշրջության շրջանակներում բացօթյա թանգարանները իրենց այցելուներին կարող են առաջարկել փորձել տեղական արտադրանք և ուտեստներ (սա սովորաբար արվում է թանգարանի տարածքում տեղակայված հյուրատներում), ինչպես նաև մասնակցել տարբեր խոհարարական միջոցառումների (տոնավաճառներ, շուկաներ, փառատոններ, սննդի պատրաստման ցուցադրություններ): Այս միջոցառումները ևս կարելի է բաժանել հետևյալ կատեգորիաների՝ սննդի արտադրման և վերամշակման հետ կապված միջոցառումներ (օր.՝ կարտոֆիլի հավաք, մեղրաքամ), ավանդական սննդամթերքների պատրաստում (օր.՝ թթխմորով հացի թխում, խնոցում կարագի ստացում), տարածաշրջանային ուտեստների պատրաստում (օր.՝ ավանդական կարկանդակների և նրբաբլիթների պատրաստում), դանակների, սպասքի և այլ խոհանոցային տեխնիկայի արտադրություն (օր.՝ գործվածքների օւլայում, գլանիչի օգնությամբ սփռոցների արդուկում, փայտե գդալների ռանդելը, ալյուրի մաղերի արտադրություն): Այս միջոցառումները կարևոր դեր են կատարում տարածաշրջանի խոհարարական ժառանգության պահպանման գործում՝ հնարավորություն տալով զբոսաշրջիկներին անձամբ ներգրավվել ընթացքին: Այսպիսի անհատական մոտեցումը կարող է հետագայում այցելուների համար համոզիչ ազդակ ծառայել այս ժառանգության պահպանմանը մասնակցելու:

Լեհաստանում գտնվող բացօթյա թանգարանի օրինակ է Ժվից ազգագրական այգին Սլեմյենում (Żywiec Ethnographic Park in Ślemień): Այգին հիանալի ներկայացնում է Ժվիցկի տարածաշրջանի (Żywiecki region) քաղաքային տիպի բնակավայրի պատկերը և ավանդական գյուղացիական շինությունները: Պատմա-ճարտարապետական 19

հուշարձան է տեղափոխվել 6 հա տարածք զբաղեցնող այս թանգարան: Այդ հուշարձաններից են՝ 1900-ականների դպրոցական շենքը, 19-րդ դարի հացահատիկի ամբարը, 1895 թվականի գյուղացիական տնտեսությունը՝ կից բնակելի շինությամբ, ժամանակին բուսաբույժին պատկանած մի հիասքանչ տնակ, 1901 թվականին վալաչյան ոճով կառուցված մի տուն և այլն: Այս ամենը լրացվում է շրջապատի խաչերով և մատուռներով: Այգու աշխատակիցները նախապատրաստել են կրթական ծրագրերի լայն սպեկտր: Այցելուները կարող են գրանցվել վարպետաց դասերի, որտեղ կարող են փորձել նկարչությունն ապակու վրա, պատրաստել կավե ամաններ կամ սովորել տարբեր բույսերի առանձնահատկությունների մասին:

Լեռնեցու տնակ ժիվիցում,
Բեսկիդի լեռներ (Żywiec, Beskids),
լուսանկարի հեղինակ՝ Մարիա
Ստանիշեվսկա



ԵԿՈԹԱՆԳԱՐԱՆ

Ազգագրական զբոսաշրջության մի այլ ձև են Եկոթանգարանները, որոնք կարելի է բնորոշել բացօթյա թանգարանի և բնության պահպանվող տարածքի համադրություն: Եկոթանգարանները սովորաբար հիմնվում են տեղաբնակների նախաձեռնությամբ. հենց իրենք են զծանշում զբոսաշրջային արահետները, վերականգնում պատմական հուշարձանները և կիսվում իրենց տարածաշրջանին բնորոշ զբաղմունքներով, պատմությամբ և մշակույթով: Այս տեղային նախաձեռնությունը տարբերվում է այլ բացօթյա թանգարաններից նրանով, որ վերջիններս հիմնվում և ֆինանսավորվում են կառավարության կամ հասարակական կազմակերպությունների կողմից:

Եկոթանգարաններին բնորոշ է աուտենտիկությունը, ինչպես նաև այցելուներին տեղական համայնքներում ներգրավվածություն ներշնչելու ունակությունը: Նրանք, կարծես, դառնում են “փոքրիկ հայրենիքի” մի

մաս, որն ունի իր յուրօրինակ անցյալն ու սովորույթները: Ցուցադրումները ներառում են պատմական հուշարձաններ և հուշահամալիրներ, ավանդական կենցաղի ներկայացումներ, տարածաշրջանի մշակութային ժառանգությանը և ժողովրդի սովորույթներին վերաբերող, պարբերական բնույթ կրող միջոցառումներ, տեղական ռեսուրսների վրա հիմնված ինտերակտիվ վարպետաց դասեր և ցուցադրումներ: Էկոթանգարանը պաշտպանում և պահպանում է տարածաշրջանի յուրօրինակ առանձնահատկությունները և հնարավորություն տալիս մարդկանց վայելել դրանք: Էկոթանգարանները նաև կարևոր գործոն են տեղական համայնքների ներգրավվածության համար՝ նպաստելով բնական և մշակութային միջավայրի նկատմամբ նրանց մոտ ինքնակառավարման, անկախության և պատասխանատվության գիտակցության ձևավորմանը: Դրանք կարևոր ազդեցություն ունեն բնության մեջ անցյալի թողած հետքերի՝ իրենց իրական վայրում պահպանման և ապագա սերունդների հետ այս ժառանգությունը կիսելու վրա:



Նման թանգարանի լավ օրինակ է “Կուղբերի երկրում” (In the Land of Beavers, լեհ.՝ “W Krainie Bobrów”) Էկոթանգարանը, որը գտնվում է Կոտլինա Ուհեռժանսկայի (Kotlina Uherczańska) մոտ, ներառելով Օռելեկ (Orelec), Ուհերցե Մինեռալնե (Uherce Mineralne), Ցվիռժին (Zwierzyn), Միչկովկե (Myszkowce) գյուղերը: Սա յուրօրինակ “կենդանի” թանգարան է, որտեղ ցուցադրված են տարածաշրջանի նյութական և ոչ նյութական մշակութային հուշարձանները, նրա ֆլորան, ֆաունան, տեսարժան և հետաքրքիր վայրերը: Այլ բաղադրիչներից գատ՝ արահետն ընդգրկում է նաև հինգ բնական արգելոց, աղյուսե օթոթոքս եկեղեցի, մեկ հռոմեական կաթոլիկ եկեղեցի և, ըստ հավատալիքների, բուժական հատկություններով օժտված աղբյուր՝ “Կուղովնե Չոռդելկո”-ն Ցվիրժենում (“Cudowne Źródło” in Zwierzyn): Ուհերցեի (ավելի քան 27 հա տարածք) կուղբերը բնակվում են Ուհերցեի (Uherce) և Ցվիրժինի (Zwierzyn) միջև՝ Օլսժանկա գետի (the river Olszanka) մանրախիճ փոսերում: 80-ականներին այստեղ է տեղափոխվել կենդանիների 5 զույգ, այժմ նրանց պոպուլյացիան այնքան է ընդլայնվել,

որ կուղբերը, կազմելով մեծ գաղութներ, տեղափոխվել են նաև մոտակա գետակներ և գետեր, օրինակ՝ Ցվիրժին և Օռելեկ:

Էկոթանգարանի մեկ այլ վառ օրինակ է Խլեբովա Խատան (Chlebowa Chata)՝ տեղակայված Բեսկիդ Սլեշկի (Beskid Śląski) լեռնաշղթայում՝ Գորկի Մեյլ (Górki Małe) գյուղում: Թանգարանի ամենահետաքրքիր առաջարկներից են լեռնականի հին տնակում կատարվող հացի թխման վարպետաց դասերը: Հացը թխվում է ավանդական հացաթխման սարքավորումներով, մասնակիցները հաջորդիվ կարագ են ստանում հնաոճ խնոցում, որը կարող են ճաշակել իրենց թխած հացով: Այս վարպետաց դասը տևում է մոտ 3 ժամ, մասնակիցները կարող են ոչ միայն սեփական ձեռքով հաց թխել և կարագ ստանալ, այլև ծանոթանալ գյուղացի կնոջ պարտականություններին՝ վերաբերող հին ավանդույթներին, ինչպես նաև շրջայց ամրագրել՝ տեսնելու ավանդական գյուղացիական տնտեսության սարքավորումները և հարմարությունները, այդ թվում՝ հողմադացը և դարբնոցը:

Դարբնոցի ներսում
Լուսանկարի հեղինակ՝
Մարիա Ստանիշեվսկա



ԶԲՈՍԱՇՐՋԱՅԻՆ ԱՐԱԽԵՏ

Ազգագրական զբոսաշրջության առանձնահատուկ հետաքրքիր ձև է ազգագրական զբոսաշրջային արահետը: Այս պարագայում տուրիստական պրոդուկտը գծանշված արահետն է, որն իրար է կապում մեկ ընդհանուր թեմայի շուրջ միավորված մի շարք տեղանքներ և առարկաներ: Այս թեման կարող է փոխկապակցված լինել ճարտարապետության, տեխնիկայի, ազգագրության հետ, բայց նաև ավելի ոչ նյութական թեմաների, ինչպիսիք են՝ որևէ անհատի կյանքը, գործունեության ավանդական ձևերը և սովորույթները: Ազգագրական արահետ զբոսաշրջային պրոդուկտի

հավելյալ բաղադրիչներն են՝ սննդի մատուցումը տարածաշրջանային հյուրատանը, պատմական հուշարձանները, թանգարանները, քաղաքները և բնակավայրերը, բնական լանդշաֆտները, հուշանվերները, փառատոնները և ուղևորությունները: Կարևոր է նշել նաև, որ ոչ բոլոր զբոսաշրջային արահետներն ունեն մեկ չընդհատվող գծանշված ճանապարհ, ոմանց վրա նշված են այն վայրերի կոորդինատները, որոնք խորհուրդ են տրվում զբոսաշրջիկների այցելությունների համար:

Լեհաստանում այսպիսի ամենահայտնի արահետներից է Փայտե ճարտարապետության արահետը: Այս արահետն իրար է կապում լեհական չորս վոեվոդությունների (տեղական ինքնակառավարմար համակարգեր) տարածքում գտնվող ժողովրդական ճարտարապետության և շինարարության պատմական հուշարձանները: Արահետի վրա զբոսաշրջիկները կարող են հանդիպել շատ եկեղեցիներ, մատուռներ, հացահատկի ամբարներ, խրճիթներ, անտառապահի տնակներ, բացօթյա թանգարաններ, հողմաղացներ, հյուրատներ և մեծ շինություններ: Այստեղ նաև հիանալի ներկայացված են փոքր քաղաքային շինությունները և գյուղական շինությունների նախագծերը: Հատուկ ուշադրության են արժանի ՅՈՒՆԵՍԿՈ-ի համաշխարհային մշակութային և բնական ժառանգության ցուցակում ընդգրկված օբյեկտները, ինչպիսիք են՝ Դեբնո Պոդհալանսկիում (Dębno Podhalańskie), Լիպնիցա Մուռովանայում (Lipnica Murowana) և Լիպնիցա Սեկովայում (Lipnica Sękowa) գտնվող եկեղեցիները, Պոդկարպատսկի (Podkarpackie region) տարածաշրջանի փայտյա օրթոդոքս եկեղեցիները, ինչպես նաև Պովռոզնիկում (Powroźnik), Օվցառիում (Owczary), Կվիատոնում (Kwiatoń) և Բռունառի Վիժնիում (Brunary Wyżne) գտնվողները:

Փայտե եկեղեցի Լիպնիցա
Մուռովանայում (Lipnica Murowana)
https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_%C5%9Bw._Leonarda_w_Lipnicy_Murowanej



ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՀԱՎԱՍՏԱԳՐՈՒՄԸ ԶԵԽԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ



ԿԱՏԵՐԻՆԱ ՀԱՄՈՎԱ ԵՎ ԿՐԻՍՏԻՆԱ ԳԱՐՐԻԴՈ ՀԱՄՈՎԱ / ԶԵԽԻԱ

Զեխիայի յուրաքանչյուր տարածաշրջանի բնորոշվում է իր առանձնահատկություններով, որոնք պայմանավորված են բնական ռեսուրսների հարստությամբ, մշակույթով և բնակչության բազմադարյա ավանդույթներով: Որևէ կոնկրետ տարածաշրջանի ապրանքները կրում են տեղի առանձնահատկությունները, օրինակ՝ տեղացի արհեստավորների և գյուղատնտեսների բնորոշ աշխատելաճը, գործի մեջ ներդրված նրանց հոգու մի մասնիկը:

Տարածաշրջանային բրենդինգը կոնկրետ տարածաշրջանի և այնտեղ արտադրվող և ստեղծվող ապրանքների մասին բարձրաձայնելու տարբերակներից մեկն է: Բացի այդ, այն նաև օգնում է տարածաշրջանայցելողներին կողմնորոշվել առաջարկվող ծառայությունների մեջ:

Զեխիայի հանրապետությունում կան տասնյակ տարածաշրջանային ապրանքանիշեր: Դրանց զգալի մասը կապված է Տարածաշրջանային ապրանքանիշերի միության՝ ՏԱՄ-ի հետ (Asociace regionálnych značek – ARZ): ՏԱՄ-ի հովանու ներքո միավորված ապրանքանիշերը տարբերվում են ապրանքային նշանների և գովազդային նյութերի ձևավորման միասնական ոճով: Նման ապրանքային նշաններով ապրանքանիշերը հետևում են նույն կանոններին՝ շեշտադրելով բնապահպանության դերը և տարածաշրջանի առանձնահատկությունը, ինչպես նաև իրենց պատկանելությունը կոնկրետ տարածաշրջանին: Սրան կարելի է հասնել մի քանի տարբերակով, օրինակ՝ կապելով ապրանքը ավանդույթների հետ, օգտագործելով տեղական նյութեր, շեշտադրելով տեղանքի յուրահատկությունը կամ հաղորդելով ապրանքին այլ բացառիկ որակներ: Նմանապես, կարևորվում են նաև այն զբոսաշրջային ծառայությունները և փորձառությունները, որոնք կապված են բացառապես կոնկրետ տեղանքի հետ:

Տարածաշրջանային բրենդինգի հիմնական նպատակը կոնկրետ տարածաշրջանների (ավանդական, իրենց լավ պահպանված բնությամբ, առողջ շրջակա միջավայրով, ժողովրդական ավանդույթներով, ինչպես նաև “նոր” կամ մոռացված) **և այդտեղ արտադրվող հետաքրքիր ապրանքների մասին բարձրաձայնելն է:**

2004 թվականից սկսած 27 տարածաշրջան ներառվել է տարածաշրջանային ապրանքանիշային համակարգի մեջ՝ Krkonoše, Šumava, Beskydy, Moravský kras, Orlické hory, Moravské Kravařsko, Górolsko Swoboda, Vysočina, Polabí and Podkrkonoší, Haná, Českosaské Švýcarsko, Jeseníky, Prácheňsko, Broumovsko, Blaník´s Knights Region, Železné hory, Moravská brána, Zápazí, Znojensko, Toulava, Opavské Slezsko, Krušnohoří, Pernštejn Region, České středohoří, Poohří a Kutnohorsko: Տարածաշրջաններից յուրաքանչյուրը բրենդավորել է իր ապրանքները՝ հիմքում ունենալով երաշխավորված որակ, բնապահպանական գործոն, շեշտադրում ծագմանը և կապ կոնկրետ եզակի տեղանքին:

Որոշ տարածաշրջաններում բրենդինգն օգտագործվում է ի շահ կացության ու սննդի, ինչպես նաև այն փորձառության առաջնությանը, որն այցելուն կարող է ստանալ:

Աղբյուր՝
www.regionalni-znacky.cz



Տարածաշրջանային ապրանքների և ծառայությունների բրենդավորման համակարգը ազգային մակարդակով կոորդինացվում է Տարածաշրջանային ապրանքանիշերի միության կողմից, որը սեփական ապրանքանիշն ունեցող տարածաշրջանների միությունն է: ՏԱՄ-ի գործունեությունը կարգավորվում է իր կանոնադրություններով և ներքին օրենքներով: Անդամների ցուցակին կարելի է ծանոթանալ միության կայքում:

Յուրաքանչյուր տարածաշրջան ունի իր տարածաշրջանային համակարգողը, ով կառավարում է ապրանքանիշը և կապ ապահովում տեղացի արտադրողների և ՏԱՄ-ի հետ: Ապրանքանիշի հաստատումն իրականացնում է անկախ Հավաստագրման կոմիտեն (որն ինքնավար է յուրաքանչյուր տարածաշրջանում)՝ ընդհանուր կանոնների բավարարման պարագայում:

Բրենդավորումը նախատեսված է թե այցելուների համար, թույլ տալով նրանց բացահայտել տարածաշրջանը և վայելել նրա մթնոլորտը՝ նոր, ոչ ավանդական տարբերակով, թե տեղացի բնակիչների համար, որոնք կարող են ձեռք բերել պիտակավորված ապրանքներ՝ աջակցելով տեղացի արտադրողներին: Բրենդավորման շնորհիվ արտադրողները մի շարք առավելություններ են ստանում, գլխավորապես՝ սեփական ապրանքների միասնական խթանումը, նոր կապերը և համագործակցության նոր ձևերը:

Տարածաշրջանային բրենդավորման համակարգը բաց է հստակ սահմաններ ունեցող ցանկացած տարածաշրջանի համար: Նոր ապրանքանիշը պետք է նախաձեռնվի տեղական կազմակերպության կամ հաստատության կողմից, որը ապրանքանիշերի հավանական սեփականատերերի և այլ շահառուների համաձայնությամբ կստանձնի տարածաշրջանային համակարգողի դերը:

Տարածաշրջանային բրենդինգն օգնում է գովազդել, խթանել, վաճառել ապրանքները և ծառայությունները, և, ինչը ոչ պակաս կարևոր է, ավելացնել դրանց հեղինակությունը երկրի ներսում և արտերկրում՝ օգտագործելով տարածաշրջանի համբավը: Միևնույն ժամանակ, բրենդավորումը հզորացնում է տեղացիների տարածաշրջանային պատկանելությունը, քաջալերում է բնակիչներին ներգրավվել տարածաշրջանի հարցերին և հեշտացնում է արտադրողի և տեղի այլ գործող անձանց կապը:

Արտաքին աշխարհին տարածաշրջանը որպես բրենդ մատուցելը մեծացնում է նրա ներկայանելիությունը: Տարածաշրջանի առաջխաղացմանը կարող են նպաստել, օրինակ՝ մամլո հաղորդագրությունները, թռուցիկները, ապրանքային կատալոգները, սեզոնային թերթերը կամ տարածաշրջանում տոնավաճառների միասնական տաղավարները և վաճառքի կետերը:

Բրենդավորվում են սովորաբար տարածաշրջանի **ձեռքի աշխատանքները** (օր.՝ տրիկոտաժե, փայտյա, ծղոտե արտադրանքը, լուսանկարները, կերամիկան, զարդերը, ձյունամուճակները՝ խորը ձյան վրա քայլելու համար նախատեսված ձյունակոշերը, ժանյակները, ապակուց արտադրանքը, կահույքը, թղթե փաթեթավորումը), **սնունդը և գյուղատնտեսական ապրանքները** (հացը, կաթը, պանիրը, միսը, հացահատիկավորները, գինին, միրգը, բանջարեղենը, խմիչքը, հատապտուղները, ծուկը, մեղրը և այլն) և **բնական ապրանքները** (բժշկական խոտաբույսերը, բուսական թեյերը, շինարարության մեջ կիրառվող եղեգը, կոսմետիկայի մեջ կիրառվող բուսական մզվածքները, պարարտանյութերը, հանքային ջուրը և այլն): Բրենդավորվել կարող է թե ավանդական, թե նոր ապրանքը, եթե այն համապատասխանում է որոշակի չափանիշների և Հավաստագրման կոմիտեն որոշում է նման հնարավորություն ընձեռել: Որոշ տարածաշրջաններում բրենդավորվել կարող են նաև կացության, սննդի ծառայությունները, ինչպես նաև տարածաշրջանի հետ կապված փորձառությունները:

Հաճախ բրենդավորված ապրանքները բացառիկ են շնորհիվ տարածաշրջանի, նրա առանձնահատկությունների, ավանդույթների, մշակույթի կամ պատմության հետ ունեցած կապի և, շնորհիվ իրենց եզակիության, մեծ ներուժ ունեն գրոսաշրջության մեջ: Հետևաբար, տեղական ապրանքների տարածաշրջանային բրենդավորումը տեղական տնտեսությանն աջակցելու տարբերակներից է:

Գնելով նման ապրանք, գնորդը կարող է վստահ լինել, որ այն համապատասխանում է հետևյալ չափանիշներին՝

- ապրանքի տարածաշրջանային ծագում,
- որակ,
- ապրանքը չի վնասում շրջակա միջավայրին,
- տարածաշրջանի հետ ունեցած կապով պայմանավորված եզակիություն (օր.՝ կապը ավանդույթների, տեղական նյութերի, ձեռքի աշխատանքի, տարածաշրջանային թեմաների և այլ արտառոց որակների հետ):

Տարածաշրջանային այլ ապրանքանիշեր

Չեխիայի հանրապետությունում կան նաև ՏԱՄ-ի անդամ չհանդիսացող

ապրանքանիշեր, որոնք սակայն ապրանքների ստեղծման ընթացքում հիմնվում են միության որդեգրած սկզբունքներին նման կանոնների վրա: Դրանք հիմնականում հետևյալ ապրանքանիշերն են՝ “Սպիտակ Կարպատների ավանդույթներ”-ը (Tradice Bílých Karpat), “Բոհեմական դրախտի տարածաշրջանային արտադրանք”-ը (Regionální produkt Český ráj), “Ջիզերա լեռների տարածաշրջանային արտադրանք”-ը (Regionální produkt Jizerské hory), “Լուսատյան լեռների և Մաչա տեղանքի տարածաշրջանային արտադրանք”-ը (Regionální produkt Lužické hory a Máchův kraj) և “Արևմտյան Բոհեմիայի տարածաշրջանային արտադրանք”-ը (Místní výrobek ze západu Čech):

“ՕՐԼԻՑԵ ԼԵՈՆԵՐԻ ՕՐԻԳԻՆԱԼ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔ®” ԱՊՐԱՆՔԱՆԻՃ

ՏԱՄ-ի հովանու ներքո գործող ապրանքանիշերից է “Օռլիցե լեռների օրիգինալ արտադրանք®”-ը, որը շնորհվում է Ռիխնով Նադ Կնիժնու (Rychnov nad Kněžnou) շրջանի մեծ մասի և Հրադեց Կրալովե (Hradec Králové) և Պարդուբիցե (Pardubice) տարածաշրջանների սահմանին գտնվող Ուստի Նադ Օռլիցի (Ústí nad Orlicí) շրջանի որոշ մասի ապրանքներին, ծառայություններին և փորձառություններին:

Ապրանքանիշի շնորհման և կիրառման սկզբունքները

“Օռլիցե լեռների օրիգինալ արտադրանք®” ապրանքանիշը շնորհվում է բնական և գյուղատնտեսական այն ապրանքներին, որոնք համապատասխանում են հավաստագրման սկզբունքներին: Ապրանքանիշի նպատակն է ավելի տեսանելի դարձնել Օռլիցե լեռներ և Պոդորլիկո (Podorlicko) տարածաշրջանները, ներառյալ Օռլիցե լեռներ հատուկ պահպանվող տարածքը և օգտվել նրա սոցիալ-տնտեսական առավելություններից: Ապրանքանիշի նպատակն է օժանդակել տեղացի արտադրողներին (գյուղատնտեսներին, առևտրականներին, փոքր և միջին ձեռնարկությունների սեփականատերերին), որոնք ներկայացնում են բնապահպանական տեսանկյունից ապահով, առողջ և ավանդական ճանապարհով ստեղծված արտադրանք՝ հիմք ընդունելով բնության պաշտպանությունը: Ապրանքանիշի այլ նպատակներից է նպաստել կայուն զբոսաշրջության զարգացմանը՝ բարելավելով զբոսաշրջիկներին առաջարկվող զվարճանքի ծները, որպես երաշխիք ընդունելով ապրանքների տարածաշրջանային պատկանելությունը, հարգանքը շրջակա միջավայրի

նկատմամբ, որակը և ուղիղ կապը կոնկրետ տեղանքի հետ: Տեղական ապրանքներ գնելը և տեղական կյուրթեր օգտագործելը նվազեցնում են նաև բացասական ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, քանի որ նվազում է բեռնափոխադրումների անհրաժեշտությունը:

Ապրանքանիշի արտաքին ձևավորումը որոշվում է ապրանքանիշի համակարգողի և SUU-ի կողմից հաստատված գրաֆիկական ձեռնարկի օգնությամբ: Ապրանքանշանը պատկերում է կանաչ գունավորմամբ արծիվ և տեքստ՝ “Orlické hory” լեռների օրիգինալ արտադրանք®”:



Որևէ ապրանքի բրենդավորումը (հավաստագրումը) շնորհվում է Հավաստագրման կոմիտեի (այսուհետ՝ “Կոմիտե”) կողմից: Կոմիտեն ունի 15 անդամ, այդ թվում 4 արտադրող և 1 ներկայացուցիչ հետևյալ ընկերակցություններից՝ ՊՈՅՈՂԱ վենկովա ՀԿ (LAG¹ POHODA venkova), Սդրուժենի ՍՊԼԱՎՀԿ (LAG Sdruzeni SPLAV), ՆԱԴՕՈՒԽՑԻ ՀԿ (LAG NAD ORLICÍ), ՕՈՒԽՑԿՈ ՀԿ (LAG ORLICKO), ՏԱՄ (ARZ), Մասնավոր գյուղատնտեսության միություն (Association of private agriculture), ՕՈՒԽՑԵ լեռներ հատուկ պահպանվող տարածքի խորհուրդ (PLA Orlické Mountains), Պարդուբիցե և Հրադեկ Կրալովե (Pardubice and Hradec Králové) տարածաշրջանների իշխանություններ, Գլացենսիս եվրոպական գոտի (Glacensis Euroregion) և Օռլիցկե հորի և Պոդորլիկո (Orlické hory and Podorlicko) շրջանների զբոսաշրջային կոմիտե:

Խորհրդատվությամբ Կոմիտեն կարող է նաև հավելյալ անդամներ հրավիրել: Կոմիտեն ունի նվազագույնը 10 անդամից բաղկացած քվորում: Կոմիտեն հանդիպում է առնվազն տարին մեկ անգամ՝ ըստ ներքին ընթացակարգային կանոնների: Հանդիպումների ամսաթվերը հրապարակվում են հանդիպումներից առնվազն մեկ ամիս առաջ՝ www.regionalniznacky.cz կայքում:

¹ LAG (Local Action Group) – շահույթ չհետապնդող միավոր, որը կազմված է գյուղական համայնքների պետական և մասնավոր կազմակերպություններից:

Բրենդավորման պայմաններ

Ապրանքանիշն օգտագործելու հավաստագիրը կարող է շնորհվել թե ֆիզիկական, թե իրավաբանական անձի: Հավաստագիրը շնորհվում է այն պարագայում, երբ և ապրանքը, և այն արտադրողը համապատասխանում են հավաստագրման չափանիշներին: Այսպիսով, Հավաստագրման կոմիտեն կարող է մերժել այն ապրանքի բրենդավորումը, որը հակասում է բրենդավորման նպատակներին, բարոյական և էթիկական սկզբունքներին, ընդհանուր էսթետիկային կամ կարող է որևէ կերպ խաթարել ապրանքանիշի հեղինակությունը: Համակարգողը դիմումի ձև է տրամադրում բրենդավորմանը դիմողին (արտադրողին): Դիմողը լրացնում և հանձնում է դիմումը: Համակարգողը ստուգում է ձևի լրացման պաշտոնական մասը և ավարտուն տեսքը և, անհրաժեշտության դեպքում, խնդրում դիմողին համապատասխան ուղղումներ կատարել: Միայն պարտադիր պահանջները և չափանիշները բավարարող դիմումի ձևերն են հանձնվում Կոմիտեի դատին: Կոմիտեի հանդիպումից առնվազն հինգ օր առաջ համակարգողը դիմումի բոլոր ձևերի՝ ապրանքների նկարագրերին և հավաստագրման չափանիշների իրագործման մանրամասներին վերաբերող քաղվածքներ է ուղարկում Կոմիտե: Դիմորդը կամ նրա ներկայացուցիչն իրավունք ունի ներկա լինել Կոմիտեի հանդիպումներին, սակայն՝ ոչ վճիռ կայացնելիս: Կոմիտեն հաշվի է առնում հավաստագրման չափանիշների իրագործման մակարդակը և որոշում կողմ կամ դեմ քվեարկել: Հաջորդիվ, Կոմիտեն կայացրած որոշման մասին հայտնում է համակարգողին: Դրական պատասխանի դեպքում, համակարգողը հանձնում է հավաստագիրը և կնքում Ապրանքանիշի օգտագործման պայմանագիր: Բացասական պատասխանի դեպքում, համակարգողն այդ մասին 14 օրվա ընթացքում տեղեկացնում է դիմորդին և հայտնում վերջինիս մերժման պատճառները:

Ապրանքանիշի նկատմամբ չկա որևէ իրավական հայց: Դիմումի ձևի մեջ տրամադրված ողջ տեղեկատվությունը գաղտնի է:

Ապրանքանիշի շնորհում

Դիմորդը դիմումի ձևը ապրանքի նմուշի հետ ներկայացնում է Կոմիտեին: Նմուշը կարող է ներկայացվել դիմումի ձևից անջատ, սակայն՝ պարտադիր մինչև Կոմիտեի հանդիպումը: Սննդի և խմիչքի պարագայում, նմուշները համոտեսվում են: Կոմիտեի հանդիպումից հետո նմուշները կարող են վերադարձվել արտադրողին: Այն դեպքերում, երբ տեխնիկապես

հնարավոր չէ նմուշ ներկայացնել կամ, երբ որևէ կասկած կա ներկայացվող արտադրանքի որակի վերաբերյալ, ապրանքը կարող է գնահատվել լիազորված անձի կողմից անմիջապես արտադրողի տարածքում կամ արտադրողի կողմից առաջարկվող այլ վայրում: Ըստ Կոմիտեի անդամի պահանջի՝ արտադրողը պետք է արտադրության տարածք մուտք գործելու թույլտվություն տա: Անհրաժեշտության դեպքում մինչև արտադրամասի տարածք այցելելը արտադրողն իր հերթին Կոմիտեի անդամից կարող է պահանջել կոնկրետ պայմաններ բավարարել, օրինակ՝ ներկայացնել բժշկական վիճակի մասին տեղեկանք:

Դիմումը ներկայացվում է կոնկրետ ապրանքի կամ ապրանքների միասնաբար սահմանված խմբի համար, որտեղ բոլոր ապրանքները բավարարում են դիմումի ձևում սահմանված չափանիշները: Եթե արտադրողն արդեն ունի վավեր հավաստագիր իր որոշ ապրանքների համար, մեկ այլ ապրանքի հավաստագրման համար դիմելիս, չկա անհրաժեշտություն ներկայացնել արտադրման չափանիշների համապատասխանություն: Եթե արտադրողը դիմում է հավաստագրի ժամկետի երկարացման համար և հավաստագրի չափանիշների իրագործման մակարդակն անփոփոխ է, կիրառվում է դիմումի պարզեցված տարբերակ:

Ապրանքանիշի օգտագործում

Ապրանքանիշը (հավաստագիրը) օգտագործելու իրավունքը չի փոխանցվում և չի վաճառվում: Նոր շնորհված հավաստագիրն ուժի մեջ է հանձնման ամսաթվից 2 տարի: Նորացված հավաստագիրը վավեր է ևս 3 տարի՝ հաշված նախորդ հավաստագրի վավերության ավարտի ամսաթվից: Դիմումի ձևը պետք է ուղարկել համակարգողին վերջինից հարցում ստանալուց ոչ ուշ քան 1 ամսվա ընթացքում: Եթե դիմումն ուղարկվում է ժամանակին, հավաստագիրը երկարացվում է մինչև Կոմիտեի հաջորդ հանդիպումը:

Հավաստագրի վավերության ընթացքում հավաստագրված անձը երաշխավորում է դիմումի ձևում նշված չափանիշների շարունակական իրագործումը, ինչպես նաև պարտավորվում գրավոր ձևով հայտնել դիմումի մեջ ներկայացված փաստերի փոփոխությունների մասին դրանց ի հայտ գալուց 3 շաբաթվա ընթացքում: Եական փոփոխությունների դեպքում համակարգողը փոխանցում է դրանց մասին տեղեկությունները Կոմիտեին,

որը հաջորդիվ որոշում է՝ արդյոք անհրաժեշտ է նոր հավաստագիր տրամադրել և արդյոք դա իրագործելի է:

Արտադրողը երաշխավորում է, որ հավաստագրված ապրանքը, ծառայությունը, փորձառությունը պիտակավորված լինի Ապրանքանիշի օգտագործման պայմանագրին համապատասխան: Եթե հավաստագիր ստացած անձն ունի իր հավաստագրված ապրանքը, սարքավորումը, ծառայությունը կամ փորձառությունը ներկայացնող կայք, նա պարտավորվում է կայքի առաջին էջում տեղադրել ապրանքանիշի ապրանքային նշանը կամ բրենդային գովազդը և հղումը www.regionalni-znacky.cz կայքին:

Ապրանքային նշանը կարող է ուղեկցվել տեքստով, ինչպես օրինակ՝ “Մենք հավաստագրված են օգտագործել այս ապրանքային նշանը”: Համակարգողի խնդրանքով հավաստագրված անձը պարտավոր է առանց անտեղի հետաձգման ներկայացնել կից փաստաթղթեր՝ իր ապրանքի խթանման համար: Դրանք հիմնականում լուսանկարներ են և ապրանքի ներկայացման համար անհրաժեշտ տեքստեր վեբ տիրույթում ներկայացման համար, տպագիր կատալոգ և այլ տպագիր նյութեր:

Վաճառքի ներկայացվելիս հավաստագրված ապրանքները պետք է պատշաճ պիտակավորվեն ստորև բերված որևէ տարբերակով՝ *(Ապրանքանիշի օգտագործման կանոնները միշտ ներկայացված են ապրանքանիշի գրաֆիկական ձեռնարկում:)*

- ապրանքի փաթեթավորման վրա ապրանքանիշի, ապրանքային նշանի տեղադրում՝ համաձայն ապրանքանիշի գրաֆիկական ձեռնարկի,
- համակարգողից ձեռք բերված բրենդային կաջուն պիտակի միջոցով ապրանքի կամ նրա փաթեթավորման պիտակավորում,
- ապրանքի փաթեթավորման կամ հավաստագրված ապրանքի այլ բաղադրիչի վրա ապրանքանիշի գրաֆիկական ձեռնարկի համաձայն ստեղծված կնիքի տպում,
- եթե ապրանքը հնարավոր չէ պիտակավորել առանձին-առանձին, ինչպես օրինակ՝ կարկանդակները, պիտակավորման մեթոդը և պայմանները համաձայնեցվում են համակարգողի և արտադրողի միջև, օրինակ՝ նշելով խանութի վաճառասեղանը կամ դարակը, և այլն:

Համակարգողը կարող է որոշ կոնկրետ պայմանների շուրջ բանակցել արտադրողի հետ, օրինակ՝ եթե արտադրողը հետաքրքրված չէ բրենդավորել իր ապրանքների որոշակի մասը՝ նախատեսված կոնկրետ հաճախորդների համար: Այս պահանջները պետք է նախապես ներկայացված լինեն բրենդավորման դիմումի մեջ՝ ապրանքի նկարագրությունը տալիս, և պետք է առկա լինեն Ապրանքանիշի օգտագործման պայմանագրի մեջ:

Հավաստագրված անձը կարող է օգտագործել ապրանքանիշը նաև այլ կերպ՝ համաձայն գրաֆիկական ձեռնարկի, օրինակ՝ պաշտոնական ձևանմուշներում, գովազդային նյութերում, այցեքարտերում, նշելով՝ “Մենք հավաստագրված ենք օգտագործել սույն ապրանքանիշը կամ ապրանքային նշանը”:

Հավաստագրման կոմիտեի կողմից լիազորված անձը հետևում է հավաստագրման չափանիշներին և սկզբունքների համապատասխանությանը, օրինակ՝ ապրանքների պատշաճ պիտակավորմանը: Ապրանքանիշի օգտագործողը պարտավոր է համագործակցել լիազորված անձի հետ՝ նրան հատկացնելով բոլոր անհրաժեշտ փաստաթղթերը և արտադրության տարածք մուտք գործելու թույլտվություն արտոնել: Լիազորված անձը պետք է գրավոր զեկուցի դիտարկման վերաբերյալ: Դիտարկման ընթացքում հավաքագրված տեղեկությունը գաղտնի է և օգտագործվում է միայն ապրանքի հավաստագրման ընթացքում:

Ապրանքանիշի շնորհման և օգտագործման վճարները

Բրենդավորման համար արտադրողը վճարում է գրանցման վճար 1500 չեխական կրոնայի չափով՝ մոտավորապես 50 եվրո: Գումարը նախատեսված է ապրանքանիշի համար դիմումի ներկայացման և վերանայման, ինչպես նաև ապրանքանիշի շնորհման ծախսերը հոգալու համար: Եթե արտադրողն արդեն ունի հավաստագիր և դիմում է նոր հավաստագրի համար (մեկ այլ ապրանքի կամ հնի երկարացման համար), վճարը նվազում է 1000 չեխական կրոնայի կամ 35 եվրոյի: Գումարը վճարվում է հավաստագիրը հանձնելիս և համարվում է համակարգողի եկամուտը: Համակարգողը կարող է որոշել նվազեցնել վճարը:

Ապրանքանիշի մարքեթինգային, գովազդային և ներկայացուցչական ծախսերը մասամբ հոգալու համար, նրա օգտատերերը տարեկան

վճարումներ են կատարում հետևյալ չափով՝

- փոքր առևտրականներ (անհատ ձեռներեցներ) առանց աշխատողների՝ 500 չեխական կրոնա կամ 18 եվրո,
- 10-ից պակաս աշխատող ունեցող կամ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններ՝ 1000 չեխական կրոնա կամ 35 եվրո,
- 10 կամ ավել աշխատող ունեցող կազմակերպություններ՝ 2000 չեխական կրոնա կամ 70 եվրո:

Ապրանքանիշի ներկայացում և վաճառքի կետեր

Ապրանքանիշի համար երաշխավորվում է միասնական ներկայացում և մարքեթինգ, հատկապես հետևյալ տարբերակներով՝

- ներկայացում միջազգային, ազգային և տարածաշրջանային լրատվամիջոցներում,
- ապրանքանիշը և բրենդավորված ապրանքները խթանող տպագիր նյութեր,
- ներկայացում www.regionalni-znacky.cz կայքում,
- ապրանքանիշի ներկայացում ֆեյսբուքում,
- արտադրողների, ապրանքների և ապրանքանիշերի ներկայացում տարածաշրջանային և ազգային միջոցառումների ժամանակ (տոնավաճառներ, այդ թվում՝ զբոսաշրջային, և այլն):

Հավաստագրված ապրանքների վաճառքի կետերը կարող են դառնալ պաշտոնական վաճառքի կետեր՝ իրավունք ստանալով կրել բրենդային ապրանքային նշանով հատուկ պիտակներ (կաջոն պիտակներ, վկայագրեր, պաստառներ և այլն) և նշում՝ “Այստեղ վաճառվում են Օւլիցե լեռների օրիգինալ մթերքներ”: Վաճառքի պաշտոնական կետերը ապրանքների հետ միասին խթանվում են www.regionalni-znacky.cz կայքում կամ տեղեկատվական և գովազդային այլ նյութերում:

Բրենդի օգտագործումն այլ սուբյեկտների կողմից

Տարածաշրջանում գործող այլ սուբյեկտները (կառավարական ինստիտուտները, տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ՀԿ-ները, և այլն) համակարգողի թույլտվությամբ կարող են օգտագործել ապրանքանիշը՝ վերջինս խթանելու նպատակով: Այս դեպքում ապրանքանիշը կարող է տեղադրվել սուբյեկտի տեղեկատվական և գովազդային նյութերի վրա, կայքում (բրենդավորված նախագծի պաշտոնական կայքի հղմամբ),

պաշտոնական ձևանմուշներում և այլն՝ “Աջակցում ենք տեղական բրենդավորված ապրանքներին” նշումով: Այնուամենայնիվ, սա պետք է արվի այնպես, որ հասկանալի լինի այն, որ խոսքը գնում է ապրանքանիշի, այլ ոչ թե կոնկրետ ապրանքի կամ ծառայության խթանման մասին: Համակարգողը քննարկում է ապրանքանիշի օգտագործման հնարավորությունն ու պայմանները յուրաքանչյուր սուբյեկտի հետ անհատապես:

Ընթացակարգի խախտումներ

Ընթացակարգային կամ հավաստագրման խախտումների արձանագրման դեպքում, համակարգողը խնդրում է օգտատիրոջը խելամիտ ժամկետներում շտկումներ մտցնել՝ կամ որոշում է զրկել հավաստագրից: Հավաստագրից զրկելու որոշումը հաստատվում է Կոմիտեի կողմից հաջորդ հանդիպման ընթացքում: Մանրամասն ընթացակարգը տեղ է գտնում արտադրողի հետ կնքված պայմանագրում: Հավաստագրից զրկվելուց և ապրանքանիշն օգտագործելու իրավունքի ժամկետը լրանալուն պես, օգտատերը չի կարող ստանալ վճարումների որևէ փոխհատուցումներ: Ապրանքանիշի չարտոնված օգտագործումը հետապնդվում է օրենքով:

“ՕՈՒԻՑԵ ԼԵՈՒՆԵՐԻ ՕՐԻԳԻՆԱԼ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔ®” ԱՊՐԱՆՔԱՆԻՇԻ ՀԱՎԱՍՏԱԳՐՄԱՆ ՀԱՓԱՆԻՇՆԵՐԸ

Արտադրողներին ներկայացվող չափանիշներ

1) Տեղական մարմին

- ա)** Օռլիցե լեռների և Պոդորլիկո շրջանների սահմաններում գործող անհատ ձեռներեցներ, ընկերություններ, կազմակերպություններ,
- բ)** Օռլիցե լեռների և Պոդորլիկո շրջաններում գործունեություն ծավալող գյուղատնտեսներ,
- գ)** Օռլիցե լեռների և Պոդորլիկո շրջանների սահմաններում փեթակներ պահող մեղվապահներ:

2) Համապատասխան արտադրության որակավորում

Արտադրողները պետք է ունենան կոնկրետ արտադրանքի առևտրի վավեր լիցենզիա, գյուղատնտեսները պետք է ունենան առևտրի լիցենզիա կամ ներառված լինեն ինքնավար շրջանի տեղական մակարդակով իրավասու համայնքային իշխանության մատյաններում,

իսկ մեղվապահները պետք է ներկայացնեն Մեղվապահների չեխական միության անդամակցության վկայական:

3) Պարտքի բացակայություն

Բրենդավորման համար դիմողը հայտարարում է, որ իր ընկերությունը սնանկ չի ճանաչվել, չունի չվճարված հարկեր կամ սոցիալական և առողջության ապահովագրավճարներ, և չի հետապնդվում Չեխիայի առևտրային տեսչության կողմից:

4) Կայուն արտադրական որակի երաշխիք

Բրենդավորման համար դիմողը երաշխավորում է համապատասխանությունը իրավական կանոնակարգերին և չափանիշներին (հիգիենիկ և տեխնիկական չափորոշիչներ, աշխատանքային անվտանգություն և այլն):

5) Բնությանը չվնասող արտադրական գործընթաց

Բրենդավորման համար դիմողը երաշխավորում է, որ չի վնասում շրջակա միջավայրին կամ նրա բաղադրիչներին, իր գործունեության ծավալման ընթացքում չի խախտում գործող օրենսդրությամբ սահմանված կանոնները, ըստ իր տեխնիկական և ֆինանսական հնարավորությունների իրականացնում է (կամ ապագայում իրականացնելու է) շրջակա միջավայրի պաշտպանության սկզբունքները՝

- ջրի հոգատար կառավարում – տնտեսող վարքագիծ, ջուր խնայող սարքավորումներ, հնարավորության դեպքում՝ խմելու և տեխնիկական ջրի առանձին օգտագործում, շրջակա միջավայրը չվնասող՝ կենսաբուծվող (բնական գործոնի օգնությամբ ֆայթայվող) մաքրող միջոցներ, կեղտաջրերի պատշաճ հեռացում,
- Էներգիայի բնապահպանական կառավարում – Էներգիայի արդյունավետ օգտագործում, Էներգիայի արդյունավետ կիրառման սկզբունքով ստեղծված սարքավորումների (A կամ B դասի) օգտագործում, Էներգիա խնայող լամպեր, արդյունավետ ջեռուցում (ջերմաստիճանի կարգավորում, չօգտագործվող տարածքներում ավելի ցածր ջերմաստիճանի ապահովում), շենքերի ջերմամեկուսացում, տեխնիկապես հնարավոր լինելու դեպքում՝ վերականգնվող կամ այլընտրանքային էներգիայի աղբյուրների օգտագործում,

- թափոնների կառավարում – թափոնների և փաթեթավորման նվազագույնի հասցնում, թափոնների հետևողական տեսակավորում (հատկապես թղթի, պլաստիկի, ապակու և վտանգավոր թափոնների, ի վերջո՝ կոմպոստացում),
- Նյութեր, հումք – վերաօգտագործվող, վերամշակելի և վերամշակված նյութերի նախընտրում (այդ թվում՝ փաթեթավորման համար), տեղական հումքի օգտագործում, վտանգավոր նյութերի օգտագործման նվազեցում (թունավոր, դյուրավառ, քաղցկեղածին և այլն) և դրանց պատշաճ հեռացում,
- գյուղատնտեսներ – քիմիական ապրանքների նվազեցում (պարարտանյութեր, թունաքիմիկատներ և այլն), կենդանիների նկատմամբ էթիկական վերաբերմունք:

Չեխիայի բնապահպանական տեսչությունը դիմում ներկայացնողի դեմ որևէ գործողություն չի ձեռնարկում:

Արտադրանքին ներկայացվող չափանիշներ

- 1)** Օռլիցե լեռների և Պոդորլիկո շրջաններում արտադրվող սպառողական ապրանքներ, արվեստի գործեր կամ գյուղատնտեսական և բնական ապրանքներ

Արտադրանքի բնույթը գնահատելու համար դիմողը Հավաստագրման կոմիտեին նմուշ է ներկայացնում: Եթե նմուշ ներկայացնել հնարավոր չէ, դիմողը ապահովում է լուսանկար, նկարագիր և այլն: Եթե ապրանքի որոշ բաղադրիչներ արտադրվում են կամ արտադրության որոշ փուլեր իրագործվում են տարածաշրջանից դուրս, Կոմիտեն անհատապես որոշում է, արդյոք այս կամ այն ապրանքը կարող է համարվել Օռլիցե լեռների և Պոդորլիկո շրջանի արտադրանք, կախված այն բանից, թե նշված շրջանում իրագործվող արտադրական փուլը հիմնական է համարվում ապրանքի ստեղծման համար, թե՛ ոչ:

- 2)** Կայուն արտադրական որակի երաշխիք

Բրենդավորման համար դիմողը երաշխավորում է, որ իր ապրանքը բավարարում է բոլոր համապատասխան կանոնակարգերին և չափանիշներին:

3) Բնությանը չվնասող արտադրական գործընթաց

Ապրանքը և նրա փաթեթավորումը չեն վնասում շրջակա միջավայրին, նրա բաղադրիչներին կամ մարդկանց առողջությանը, դրանց ստեղծման բոլոր փուլերում (արտադրություն, օգտագործում, վերամշակում) չեն խախտվում գործող օրենսդրությամբ սահմանված կանոնները և բավարարվում են (կամ հետագայում բավարարվելու են) բնությանը չվնասելու սկզբունքները՝

- հումք – նախընտրելի են վերամշակված, վերամշակելի կամ վերաօգտագործվող, կենսաբուծվող նյութեր, առավելապես տեղական հումքից՝ վտանգավոր նյութերի նվազագույն կիրառմամբ,
- փաթեթավորում – հնարավորինս տնտեսող, վերադարձելի կամ վերամշակելի,
- ապրանքի բնույթ – ապրանքը չի վնասում բնությունը կամ մարդկանց առողջությունը, բազմաօգտագործելի է (որպես այլընտրանք նմանատիպ երկարաժամկետ օգտագործման արտադրանքին):

4) Տարածաշրջանի հետ ունեցած կապով պայմանավորված ապրանքի եզակիություն

Ապրանքը պետք է լինի եզակի՝ պայմանավորված Օռլիցե լեռների և Պոդորլիկո շրջանների հետ ունեցած կապով: Այս սկզբունքը կարող է բավարարվել առնվազն 10 կետով ըստ հետևյալ 5 ենթաչափանիշի՝

ա) Ավանդական տեղական ապրանք

Ապրանքը կամ արտադրական տեխնոլոգիան կամ կազմակերպությունը գոյություն են ունեցել Օռլիցե լեռներում և Պոդորլիկոյում ավելի քան 100 տարի:

բ) Տեղական հումքի օգտագործում

Ապրանքը գոնե մասամբ արտադրված է տեղական, այսինքն՝ Օռլիցե լեռների և Պոդորլիկո շրջանների հումքից: Տեղական համարվող հումքը երբեք չպետք է փոխարինվի, խառնվի կամ համադրվի այլ հումքի հետ:

գ) Ձեռքի, արվեստի կամ մտավոր աշխատանք

Ապրանքը գոնե մասամբ ձեռքի, արվեստի կամ մտավոր աշխատանք է: Սա նշանակում է, որ յուրաքանչյուր գործ յուրօրինակ է, արտացոլում է վարպետի, հեղինակի անհատականությունը: Այսպիսի արտադրանք ստեղծելիս վարպետը կարող է կիրառել բազմաթիվ գործիքներ (օր.՝ էլեկտրական սկավառակներ), քանի որ վերջնական արդյունքը կախված է նրա վարպետությունից:

- դ)** Ապրանքներ, որոնց հիմնական լեյտմոտիվը Օռլիցե լեռներն են և Պոդորլիկո շրջանը, ապրանքներ, որոնք բնորոշ են վերոնշյալ տեղանքին Արվեստի գործերի (դեկորատիվ արվեստ, հուշանվերներ և գովազդային նյութեր, լուսանկարներ, գրքեր, տպագիր նյութեր և այլն) հիմնական լեյտմոտիվը կամ բովանդակությունը կարող է նպաստել նրանց եզակիության բացահայտմանը, եթե կապված է Օռլիցե լեռների և Պոդորլիկո շրջանների հետ: Սպառողական ապրանքը կարող է արժևորվել վերոնշյալ շրջանների հետ ունեցած կապի շնորհիվ: Եթե սպառողական ապրանքները ավելի շատ հարում են արվեստի գործերին (նրանցում լեյտմոտիվները և գեղարվեստական տարրերը գերակշռում են սպառողական որակներին), դրանք կարող են գնահատվել լեյտմոտիվներով գործերի հետ նույն հարթության վրա: Նույնը վերաբերում է հուշանվերներին և գովազդային նյութերին՝ նախատեսված հիմնականում տարածաշրջանի խթանման համար (օր.՝ ապրանքային նշանով բանալու կախազարդ):
- ե)** Բացառիկ (ստանդարտից բարձր) արտադրական հատկանիշներ Շնորհիվ որակների և այլ բացառիկ հատկանիշների՝ ապրանքը շատ լավ է ներկայացնում տարածաշրջանը:

Հավաստագրման կոմիտեն կարող է հաշվի առնել ապրանքին՝ որակի և նորարարության համար շնորհված այլ մրցանակները, ի վերջո՝ բնության նկատմամբ հոգատար վերաբերմունքը, չեխական (ազգային) կամ եվրոպական որակի և/կամ շրջակա միջավայրի հանդեպ հոգատար վերաբերմունքը փաստող այլ վկայագրերը (ESV, Czech made, Czech Honey Standard, BIO, ISO, Flower, Tradition bearer, KlasA): Եթե ապրանքն արտադրված է հատուկ կարիքներ ունեցող մարդկանց կողմից, ստանում է առնվազն 3 միավոր:

Եթե գյուղացիական կամ անտառային տնտեսությունը կառավարում է Օռլիցե լեռների հատուկ պահպանվող տարածքը վերջինիս կառավարման կանոններին համապատասխան, կամ արտադրության մեջ օգտագործվող հումքը գոնե մասամբ այդ տեղանքից է, այն ստանում է առնվազն 3 միավոր:

Հավաստագրման կոմիտեն իրավասու է մերժել բրենդավորման դիմումը, եթե ապրանքը հակասում է բրենդի նպատակներին, էթիկական և

բարոյական սկզբունքներին, ընդհանուր գեղագիտությանը կամ կարող է որևէ կերպ խաթարել բրենդի կամ Տեղական ապրանքների բրենդավորման համակարգի բարի համբավը:

2020 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ “Օռլիցե լեռների օրիգինալ արտադրանք®” հավաստագրին է արժանացել 36 անուն ապրանք: Այս նույն ամսաթվի դրությամբ հավաստագիրն արդեն շնորհված է եղել 990 ապրանքի, 90 ծառայության և 90 փորձառության Չեխիայի հանրապետության ողջ տարածքով:



Լուսանկարների աղբյուր՝
www.regionalni-znacky.cz

ԿԱՅՈՒՆ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ՉԵԽԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ԶԿՆՈՐՍՈՒԹՅՈՒՆ ՊԼՈՒՆԴՐԱՅԻ ՄՈՏ

Տեղանքը՝ Օռլիցե լեռնաշղթա, Դլուհոնովիցե (Orlicke Mountains, Dlouhonovice)

Մենք Օռլիցե լեռնաշղթայի նախալեռներում գտնվող փոքր ընտանեկան ձկնորսական ֆերմա ենք: Հիմնականում կենտրոնանում ենք ավանդական չեխական կարպի և քաղցրահամ ջրերում հանդիպող այլ ձկների բուծման վրա: Ունենք ձկնաբուծարաններ Ուստինադ Օռլիցի (Ustínad Orlici) շրջանում: Մեր պատմությունը սկսվում է 1993 թվականից, երբ ձկնաբուծարանի հիմնադիր Միլան Պլուսկոյան գնում է առաջին ձկնաբուծարանը: Այս գործարքով կյանքի է կոչվում նրա և իր հոր՝ Ջոնի՝ սեփական ձկնորսարան ունենալու երազանքը:

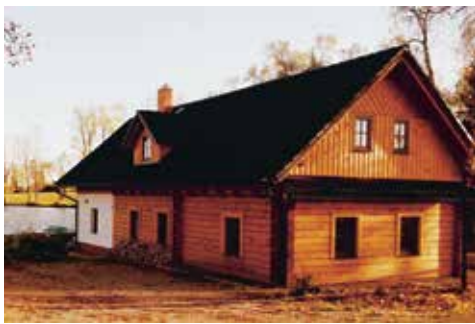
Շուտով պարզ դարձավ, որ մեկ ձկնորսարանը բավարար չէ: Աստիճանաբար զարգանալով՝ ձեռք բերեցինք այլ ջրային տարածքներ, որոնք շատ կարևոր են նման գործում: Վերջերս սկսել ենք ընդլայնել մեր գործունեությունը և, ի հավելումն ավանդական ձկնատեսակների բուծմանը, տարվա բոլոր եղանակներին իրականացնում ենք նաև ձկների մանրածախ վաճառք և վերահսկում սպորտային ձկնորսության համար նախատեսված մեկ ձկնորսարան: Դլուհոնովիցեի մեր ձկնաբուծարաններում մարդիկ ողջ տարվա ընթացքում կարող են թարմ ձուկ ձեռք բերել կամ սեփական ձեռքով որսալ և տուն տանել ձուկ մոտակա ձկնաբուծարանից:

Հիմնականում բուծում ենք ավանդական կարպ (‘Čermen’ carp), բայց նաև այլ ձկնատեսակներ: Մեր ջրերում կա մեծ քանակությամբ լոբո և ամուր, իսկ ավազաններում բուծում ենք նաև գայլածուկ, արծաթե կարպ, պրկածուկ, թառափ, պերկես, պրուսական կարպ, խարակածուկ և իշխան: Մեր կարպին բուծում ենք ինքներս՝ հասցնելով ձուկը շուկա հանելու չափերի (2.5-4կգ), որը մեր պայմաններում տևում է 4-5 տարի: Սովորաբար Սուրբ Ծննդյան կարպին որսում ենք հոկտեմբերի վերջին շաբաթ օրը Չերմենսկի ավազանից (Čermenský Pond): Մեր ավազաններում մնալուց հետո, դրանց մեծ մասը հայտնվում է Օռլիկուստեկո տարածաշրջանի (Orlickoústecko region) ընտանիքներից շատերի Սուրբ Ծննդյան նախօրեի տոնական սեղանին: Մեր տնտեսության կարպը մեծ համբավ է վայելում շնորհիվ

իր համի: Ձկան նուրբ համի ձևավորման վրա ազդում է հենց Չերմենսկի ավազանի բարենպաստ միջավայրը: 2005-2007 թթ. այն հիմնովին վերակառուցվեց: Կլոր տարի Դյուհոնովիցեի մեր ավազաններից կարելի է գնել կարպ, իշխան և լոբո: Ամուրը, գայլածուկը, պրկածուկը, թառափը և այլ ձկները հազվադեպ են առկա: Հենց ավազանների կողքին գործում են մեր նոր խանութը և այլ հարմարություններ, ինչպես նաև սպորտային ձկնորսության համար նախատեսված ավազան, որտեղից կարելի է որսալ բնական ավազաններում հանդիպող ձկներ, այդ թվում՝ 30 ֆունտ կշռող կարպ, 2 մետր երկարությամբ լոբո, ամուր և 1 մետր երկարությամբ գայլածուկ:

Ձեր գիշերակացը կարող եք անցկացնել սպորտային ձկնորսության ավազանին կից կառուցված նոր փայտե տնակում: Այն ընդհանուր առմամբ հագեցած է 3 սենյակներում տեղակայված 12 մահճակալով (4-ական մահճակալ յուրաքանչյուր սենյակում՝ 2 մեկտեղանոց և 1 երկտեղանոց): Մեզ մոտ հյուրընկալվող ձկնորսները մեխանիկորեն ափին ձուկ որսալու ամրագրում են ստանում ամենամոտ հնարավոր հատվածներում՝ նավամատույցից համապատասխանաբար ձախ և աջ գտնվող 15-րդ և 16-րդ ձկնորսագոտիներում: Երկու գոտիներն էլ հարմար են մեկ խմբի կամ 4 ձկնորսի համար:

Սպորտային ձկնորսությունից բացի, մեր տարածաշրջանում (Օռլիցեի նախալեռներ) կան նաև ժամանցի այլ տարբերակներ, որոնք կարող են հետաքրքրել մեզ մոտ հյուրընկալվողներին: Գարնանից աշուն ժամանակահատվածում ոտքով կամ հեծանիվով արշավներն են, իսկ ձմռանը՝ լեռնադահուկավազքը և ձյունագնացությունը: Ամռան տաք օրերին կարելի է այցելել լողավազաններ Պիսեչնայում (Písečná) (2կմ), Չամբերկում (Žamberk) (3կմ) կամ Պաստվինի (Pastviny) ամբարտակը (10կմ): Ամիջապես Դյուհոնովիցե գյուղում երեխաների հետ կարող եք զբոսնել բնական արահետներով և տեղական դիտաշտարակից հիանալ Օռլիցե լեռների համայնապատկերով:



Լուսանկարների աղբյուրը՝
www.regionalni-znacky.cz,
www.plundrovorybarstvi.cz



Դ-ԱԳՐՈ ՍՊԸ (D-AGRO S.R.O.)

Տեղանքը՝ Օռլիցե լեռնաշղթա, Յավոռնիցե (Orlicke Mountains, Javornice)

“Վենկլով ստատեկ”-ը (Վենկլի տնտեսություն) (‘Venclov statek’, Venclov’s farm) հյուրատուն և ռեստորան է Արծվի խաղաղ նախալեռներում:

“Վենկլով ստատեկ” վերանորոգված ընտանեկան հյուրատունը գտնվում է Օռլիցե լեռների նախալեռներում տեղակայված Յավոռնիցե գյուղում: Սիրով կընդունենք Ձեզ մեր ռեստորանում, որտեղ մեր այցեքարտային ուտեստները պատրաստում ենք բացառապես մեր բուժած կենդանիների մսից:

Գիշերակացը կարող եք անցկացնել նրբաոճ կահավորմամբ, հարմարավետ երկու, երեք և չորս տեղանոց համարներում՝ հագեցված առանձին լոգասենյակով, օդորակիչով և մինիբարով: Կան նաև սեփական լոգասենյակով մեկտեղանոց համարներ՝ հարմարեցված հատուկ կարիքներով հյուրերի համար: “Վենկլով ստատեկ”-ում մեծ փորձ ունենք տարատեսակ միջոցառումների կազմակերպման, այստեղ կարող եք անցկացնել հարսանեկան, ընտանեկան արարողություններ և կորպորատիվ հանդիպումներ: Պարզապես կապնվեք մեզ հետ:

Տավարի միսը ստանում ենք Բելա ու Լիբերկա (Bela u Liberka) տարածքում գտնվող մեր անասնաֆերմայից: Ֆերման պատկանում է ընտանեկան Դ-ագրո ՍՊԸ-ին, որը դիտարկում է ֆերման որպես արժեքավոր, պատմական ընտանեկան ժառանգություն: Ամռանը անասուններն արածում են բաց արոտավայրերում, իսկ ձմռանը՝ ախոռում: Կլոր տարի կենդանիները ստանում են մեր սեփական արտադրության կերը: Կենդանիներն արածում են լեռնային արոտավայրերում՝ իրենց բնական պահանջներին համապատասխան: Վերարտադրությունը տեղի է ունենում բնական ճանապարհով. կլոր տարի նախիրում կա ցուլ, իսկ հորթերն աճեցվում են նախիրում մայրերի հետ: Առանց սթրես, որակյալ խնամք և կերը որակյալ մսարտադրության կարևոր տարրերից են:

Մսի վերամշակման ընթացքում պահպանվում են անասնաբուժասանիտարական բոլոր չափանիշները: Սպանդի ենթակա մինչև 2,5 տարեկան անասունները մորթի են ենթարկվում հավաստագրված

սպանդանոցներում, ինչից հետո միսն անցնում է մասնագիտական զննում: Դրանից հետո միսը մաս-մաս տեղափոխվում է Յավոռնիցեի մեր տնտեսություն: Այնտեղ միսը հասունանում է 2-3 շաբաթ Անասնաբուժության տարածաշրջանային վարչության հաստատած կարգով:

Հասունացված և վակուումային փաթեթավորմամբ միսն առցանց վաճառում ենք ըստ հաճախորդների պահանջների: Անմիջապես տնտեսության տարածքից կատարվող վաճառքն ապահովում է ուղիղ և հետադարձ կապ հաճախորդների հետ, ինչը վաճառքի կարևոր մասն է: Շնորհիվ բուծման որակյալ և բնական պայմանների և հոգատար վերամշակման՝ ստացվում է մաքուր, բնական արտադրանք: Անասնաբուժության և մսավերամշակման մեջ մեզ համար առաջնային է ոչ թե քանակը, այլ՝ որակը, քանի որ համոզված ենք, որ դա անգնահատելի է մեր վերջնական ապրանքի՝ հասունացված տավարի մսի պարագայում:

Մեր գյուղացիական տնտեսության տեղակայումը իդեալական է ոչ միայն Օռլիցե լեռների գեղատեսիլ տեսարանները, այլև մոտակա ամրոցները և դղյակները ուսումնասիրելու համար:

Լուսանկարների
աղբյուրը՝
www.regionalni-znacky.cz,
www.d-agro.cz



ՌԵՍՏՈՐԱՆ “ՅՈՒԲԱԼԿՈՒԻ ՄՈՏ” (Մ HUBALKU՝)

Տեղանքը՝ Օռլիցե լեռնաշղթա, Կոտելեցկա Լհոտա (Orlicke Mountains, Kotelecka Lhota)

Ամենաազնվական Կինսկի ընտանիքի կոմսությունից Չկմ հեռավորության վրա՝ Օռլիցե լեռնաշղթայի գեղատեսիլ նախալեռներում, Օռլիցե գետի հովտում, գտնվում է մի ընտանեկան ռեստորան:

Համացանցով գտեք “Հոլբալկուի մոտ” հյուրանոցը (Hostinec U Hubalku) և վիրտուալ այցելեք շեֆ-խոհարար Պավել Հոլբալեկի թագավորություն, որտեղ ըստ ավանդական բաղադրատոմսերի պատրաստված, մեծ համբավ ունեցող տնական ուտեստները կգոհացնեն նույնիսկ սննդի ամենապահանջկոտ գիտականերին: Գյուղում, որտեղ հաչում են շները, կանչում աքաղաղները և հացահատիկը անուշահոտությամբ է լցնում օդը բերքահավաքի ժամանակ, կարող եք մի պահ կտրվել ամենօրյա կյանքի “խենթությունից”: 2012-ին հիմնովին վերակառուցված պանդոկը 3-աստղանի հյուրանոցային չափանիշին համապատասխան հարմարավետ պայմաններ է առաջարկում, խաղաղ և չծխողների համար նախատեսված միջավայր՝ գործնական հանդիպումների, տարեցների և երեխաների հետ հանգստի եկող ընտանիքների համար:

Պարտադիր փորձելու շարքից են Հաբուլեկի խնձորի և տանձի ջեմերը: “Արտադրված է Օռլիցե լեռներում” ապրանքանիշի մրգային համեղ պահածոները ոչ միայն հիանալի նվեր են, այլև հիշեցում տեղական ռեստորանում ունեցած խոհարարական փորձառության մասին: Ջեմի համար մրգի ընտրությունը կախված է կոնկրետ տարվա բերքից: Մի քանի տարվա գործունեության արդյունքում՝ այստեղ պատրաստվող համեղ ուտեստները մեծ համբավ են ձեռք բերել: Այլ տարածված ապրանքներից են սագի լյարդի պաշտետը և սոխի մարմելադը:

Առաջին հայացքից մրգի տարբեր տեսակներից պատրաստվող տնական ջեմերը այդքան անսովոր արտադրանք չեն, սակայն խնձորի և տանձի ջեմ գործնականում չեք գտնի շուկայում: Պատրաստման գործընթացը, որի հիմքում ընտանեկան բաղադրատոմսերն են, ավելի քան 4 սերունդ է, ինչ փոխանցվում է Հոլբալեկ ընտանիքում: Պատրաստման ընթացքում որևէ քիմիական կոնսերվանտներ չեն ավելացվում: Սա ստացվում է

երկար եփման և յուրօրինակ տարայի մեջ լցված արտադրանքի՝ գոլորշով ստերիլիզացիայի արդյունքում, ինչը հնարավորություն է տալիս պահպանել մրգերի յուրահատուկ համը: Պահպանման ժամկետը 12 ամիս է:



Լուսանկարների աղբյուրը՝
www.regionalni-znacky.cz,
www.uhubalku.cz

ՍՈՎՈՒՆ (ԲԱՁԵ) ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Տեղանքը՝ Օռլիկե լեռնաշղթա, Ռամպուզ (Orlicke Mountains, Rampuse)

Մեր հյուրատանը գործում է նաև ռեստորան, որտեղ կարող եք ճաշակել տեղական մթերքներից, ավանդական չեխական բաղադրատոմսերով պատրաստվող ուտեստներ: Կացության վարձի մեջ ներառված է նաև նախաճաշ՝ պատրաստված ՍՈՎՈՒՆ տնտեսության տարածքում արտադրվող մթերքներից:

Արևոտ օրերին կարող եք վայելել բացօթյա տեռասը՝ դիտելով, թե ինչպես են Ձեր երեխաները խաղում բնական փայտից պատրաստված խաղահրապարակում: Մեզ մոտ կարող եք անգամ գնդակ կամ սպորտային այլ պարագա վարձակալել:

Հյուրատանը կից գործող ՍՈՎՈՒՆ գյուղացիական տնտեսությունն արտադրում է բարձրորակ կաթնամթերք և մսամթերք, բուծում է կենդանիներ՝ բարձրորակ միս ստանալու համար: Մթերքների որակի մասին են վկայում տնտեսությանը շնորհված բազմաթիվ մրցանակները: Եթե փնտրում եք տեղական արտադրության որակյալ ապրանքներ, իրական մսից և առանց գլյուտենի ավելացման երշիկեղեն, առանց կոնսերվանտների և ավելորդ հավելումների յոգուրտներ, իրական ուտելիք և ոչ թե փոխարինիչներ, փորձեք ՍՈՎՈՒՆ տնտեսության արտադրանքը:

Հյուրատան նորույթներից է միայն ամռան ամիսներին գործող “Գյուղատնտեսական ետնաբակը”, որտեղ երեխաները կարող են ծանոթանալ ընտանի կենդանիների և գյուղական կյանքի հետ:

Մեզ մոտ արտադրվող ապրանքներ՝

- Պանիր Ռամպուզից
Առաջարկում ենք այս պանրի մի քանի տեսակ՝ բնական աղի, ձիթապտղով, ընկույզով, սխտորով, սոխով և ծխեցրած:
- Պաշտետ Ռամպուզից
Պատրաստվում է խոզի մսից և խոզի լյարդից, չի պարունակում կոնսերվանտներ, բնական է, առանց գլյուտեն: Ունի լյարդի բնորոշ համ ու հոտ: Կարող եք գնել որպես նվեր:
- Սալյամի Ռամպուզից

Պատրաստվում է տավարի և խոզի մսից, ենթարկվում է ավանդական սառը մեթոդով ծխեցման բալենու փայտով: Մեզ մոտ սալյամին վաճառվում է կիսաչոր: Հետագա չորութունը կարելի ստանալ արտաքին վակուումային շերտը հեռացնելով և թողնելով, որ չորանա ըստ անհրաժեշտ աստիճանի:

- Երշիկեղեն Ռամպուլցից

Երշիկները պատրաստվում են տավարի և խոզի մսից, ունեն թեթև կծվություն: Ծխեցվում են ավանդական մեթոդով: Կարելի է օգտագործել սառը վիճակում, ինչպես նաև եփել և գրիլ անել:



Լուսանկարների աղբյուր՝
www.regionalni-znacky.cz,
www.farmasokol.cz

ՅԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՍՏԵՖԱՆ ՍՅԱՐՈ, ՍԻԼՎԻԱ ՍՅԱՐՈՎԱ



Աշխատում ենք շրջակա միջավայրի կրթությամբ և բնության ու շրջակա միջավայրի պաշտպանությամբ զբաղվող ՍՈՍՆԱ ասոցիացիայում: Մեր ծրագրերը ներառում են բնությանը վերաբերող փորձարարական կրթությունը և բնության գրկում երեխաների համար նախատեսված նախագծերի առաջխաղացումը: Մեր

գործունեությունը մասամբ առնչվում է նաև բնության հետ կապված զբոսաշրջության հետ: Օրինակ, 2005 թվականից սկսած կազմակերպում ենք բազմազան ճամփորդություններ, որոնք կենտրոնանում են բնության և լանդշաֆտի նկատմամբ պատասխանատու մոտեցմամբ զբոսաշրջության առաջխաղացման վրա: Դե իսկ, վայրի բնության գրկում գտնվելը՝ մեր հոբբին է:

Մանրամասն՝ www.sosna.sk կամ www.facebook.com/ekocentrum.sosna

ԲՈՏՈՍ ԻՍՏՎԱՆ ՑԱԲԱ



Աշխատում եմ Վիժն ասոցիացիայում: Իմ կարծիքով դրական տեսլականը կարող է բարելավել բոլորիս միասնական ապագան, դե իսկ այս կազմակերպությունը հենց նպաստում է անապահով մարդկանց, ընտանիքների, երիտասարդների, ինչպես նաև մշակութային, տնտեսական և կայունությանը միտված տեղական նախաձեռնությունների

զարգացմանը: Որպես աշխարհագրագետ՝ տասնյակ տարիների հարուստ բնապահպանական փորձ եմ կուտակել ոլորտի կրթության տարբեր ճյուղերով զբաղվող հասարակական կազմակերպությունների հետ համագործակցելով: Ծրագրերը, որոնցում ներգրավված եմ եղել, ներառում են երեխաների համար թափոնների և ռեսուրսների կառավարման, էներգիայի արդյունավետության, օրգանական գյուղատնտեսության և տեղական առողջ սննդի թեմաներին վերաբերող բացօթյա և ամառային դպրոցների կազմակերպում, ինչպես նաև տեղական բնական արժեքների

և կայուն զբոսաշրջության հարցերի հանրայնացմանն ուղղված իրազեկման բարձրացման արշավների և փառատոնների իրականացում:
Մանրամասն՝ www.jovokepegyesulet.hu

ՄԱՐԻԱ ՍՏԱՆԻՇԵՎՍԿԱ

Լեհական բնագիտական ակումբի գլխավոր խորհրդի նախագահն եմ, ինչպես նաև ակումբի՝ Գլիվիցե քաղաքի մասնաճյուղի կողմից կազմակերպվող միջոցառումների հիմնական համակարգողը: Արդեն 20 տարի է, ինչ աշխատում եմ ակումբում: Այս ժամանակահատվածում իրականացրել եմ կլիմային, գյուղատնտեսությանը և շրջակա միջավայրին վերաբերող բազմաթիվ նախագծեր: Դրանց մեծ մասի հիմնական նպատակն է կրթական նյութերի ստեղծման ու տարածման, ինչպես նաև սեմինարների, գիտաժողովների և միջոցառումների կազմակերպման միջոցով գիտելիքի և իրազեկվածության բարձրացումը:

Մեր շահառուները տարբեր տարիքի մարդիկ են, այդ թվում՝ երիտասարդներ և երեխաներ, ինչպես նաև բնապահպանական եղանակով իրենց գործունեությունը ծավալել ցանկացող փորձագետներ, ինչպիսիք են՝ գյուղատնտեսները, գյուղատնտես փորձագետները և ձեռներեցները: Շահերի պաշտպանության և օրենսդրական գործունեության ոլորտներում ևս փորձ ենք ձեռք բերել: Ինքս քիմիկոս եմ և բնապահպան: Ազատ ժամանակ սիրում եմ արշավել և խաղալ կատուներիս հետ:



ԿԱՏԵՐԻՆԱ ՅՈԼՏՈՎԱՆ

Սդրուժենի ՍՊԼԱՎ ԶԿ-ի ուղեղային կենտրոնն է: Ճարտարապետի մասնագիտությունից բացի Կրալովեհրադեցկի տարածաշրջանում ուսանել է նաև գյուղական զարգացում և աշխատել Գյուղական զարգացման նախարարությունում, Տարածաշրջանային զարգացման գործակալությունում և, ի վերջո, Սդրուժենի ՍՊԼԱՎ ոչ առևտրային կազմակերպությունում, որտեղ սկսած 2008 թվականից զբաղեցնում է գլխավոր մենեջերի



պաշտոնը: Նրա հիմնական գործառույթը ֆոնդահայթհայթումն է և կոնկրետ ծրագրի շրջանակում նախագծերի համակարգումն ու իրականացումը: Սիրում է արշավել, դիտել թռչուններին և բնությունն առհասարակ:

ԿՐԻՍՏԻՆԱ ԳԱՐԻԴՈՆ



պատասխանատու է միջազգային նախագծերի համար: Ունի գիտական կոչում, մեծ փորձ և հետաքրքրություն կանաչապատման և այգեգործության ոլորտում: Սկսած 2008 թվականից Սդրուժենի ՄՊԼԱՎ-ում աշխատում է որպես Համայնքային տեղական զարգացման ծրագրի ադմինիստրատոր և միջազգային նախագծի համակարգող: Շատ է սիրում

հանդիպել նոր մարդկանց, կապեր հաստատել տարբեր գործընկերների և ոլորտների միջև և, անշուշտ՝ ճամփորդել:

Լուսանկարները շապիկին՝ Կարոլինա Չոմացկա
Մեքենագրում և գրաֆիկական ձևավորում՝ Մ. Նիզուս
Խմբագիր՝ Կարոլինա Չոմացկա, Կամիլա Ասադա
Տպարան՝ Էպիգրաֆ



Լեհական Եկոլոգիական ակումբ Գլխիցե քաղաքի մասնաճյուղ

Չեխեմովիտա փող. 1 / III հարկ
44-100 Գլխիցե, Լեհաստան
biuro@pkegliwice.pl
www.pkegliwice.pl



Հայ կանայք հանուն առողջության եվ առողջ շրջակա միջավայրի հ

Բաղրամյան պողոտա 24բ
Երևան, Հայաստան 0019
office@awhhe.am
www.awhhe.am



ՄՊԼԱՎ Ասոցիացիա

Սկուլիրով Նադ Բելոու 84
517 03 Սկուլիրով Նադ Բելոու
Չեխիա
kristina@sdruzenisplav.cz
www.sdruzenisplav.cz



ՍՈՍՆԱ Ասոցիացիա

Օկոուզևա 413/17
044 31 Դոուզտեվա Հորնադե
Սլովակիա
omar.sosna@gmail.com
www.sosna.sk



JÖVŐ-KÉPEGYESÜLET

Վիթն Ասոցիացիա

Ռակոսգի փ. 83
Յանդ, 4841, Հունգարիա
jovokepegyesulet@gmail.com
www.jovokepegyesulet.hu



«Այս ծրագիրը համաֆինանսավորվում է Չեխիայի, Հունգարիայի, Լեհաստանի և Սլովակիայի կառավարությունների կողմից Վիշեգրադ միջազգային հիմնադրամի Վիշեգրադ դրամաշնորհների միջոցով: Հիմնադրամի առաքելությունն է առաջ մղել տարածաշրջանային կայուն համագործակցության գաղափարները Կենտրոնական Եվրոպայում»: